

Mashi jivi Jisashi Mak or kayeri

Jon hulaima nokopman fak tolofalendari ma mashin saweri ri

(Mt 3:1-12; Lk 3:1-9,15-17; Jn 1:19-28)

¹ Jisas Kraisi Avui Wasilakahi Jikisi indingo oria. Mashi jivi^{1:1} orhi os hulaima nokopman or jiv-inahanda oson os amu kayenduwa.

² Mas wolokop profet Aisaia mashi os Avui Wasilaka mbahandarin karem or kayeri sir.

◆ Avak a mbashinak ma lar mashi anhin maifuk laha sawe ikwa ria. Uhu nombo mihin hundujekwa ria. ◆ *Malakai 3:1*

³ ◆ Ma ngashi mishi ambu orok ma lar mu ushambara karem, ◆ Wasilakahi nombon ji hundujeka. Uhu nombo oson ji unak wornak si naka. ◆ ◆ *Aisaia 40:3*

⁴ Mashi os profet Aisaia or saweri oso omendingak nari sir. Urik Jon hulaima nokopman fak tolofalendari ma oto or taha misamtelmbamba orok ormu mashin sawera, ◆ Ji misi, sunguwavu jihin ji tormblehehe kavakava os ji undan ji halaha ji

1:1 **1:1:** Mashi jivi orhi oso wasmashik li mbanda gutnius. Mashi oso karem, Avui Wasilaka ma misambik fehe ol kavakavan unda ondonjik or hisihi nor holoho jikisi orhi Jisasin or mbashirik lihi farniyik or sihi kavakava ol li undarinjik maome orhin fleya hom or haha lihi farniyik hari ri. Lerawu os Jisas uri oso si urik ma misambik fehe ol orin wavu lihi ewewa ma ondo kumak avak havenik ikwa lir.

mбанак жирин фак а толофалеква нир. Унак Авуй Вasilака авак каваква жihin ор лаха ормбeka. ♦

⁵ Урик ма амбер провинс Judiак fehenda nga Jerusalemик fehenda nga Jonик ли raha каваква ос ли undarin kormbak ли sawerик fa Jordanик лirin орму толофалера.

⁶ Jon кowe ос ор falendari oso kamel kukwak ли undari sir. Uhu kufulombok ор ishitangrindari sir. Uhu akwa орhi ос ор andari oso intlavi nga hani nga andari ria.

⁷ Uhu karem орму mbara, ♦ Ma lar авак anhi kumayok takwa ria. Hako kwambu орhi kwambu anhin tikrinda sir. An mbeek kumbambongon na huvuhu kuvu ос kumba ari орhi orok nawan a sorngondahi ambu нир, wahau. Ор kwambu орhi wasilaka mendek naha kwambu anhin tikrinda sira.

⁸ An жирин мен fambak а толофаленда нир. Hako ма орто авак Masikome Авуй Wasilakahin жирин hakwa ria. ♦

Jon Jiasin or fak tolofaleshiri

(Mt 3:13-17; Lk 3:21-22)

⁹ Oro wolok Jisas kuyanga Nasaret ос провинс Galilik nandin ор halaha fa Jordanик Jon ман ор фак толофалендари mishi orok ор tarik Jon му орин фак толофалера.

¹⁰ Jisas ос фасик ор layirin ор halaha ор usasihi ор heyerик kolok lersuwu simu sutlara. Урик Masikome Авуй Wasilakahi apmuma hom Jisasик орму rakara.

¹¹ Urik mashi las lersuwu yok simu mbara,
 ◆Ma toto jikisi indingo anhi ria. Sunguwavu anhi
 mende nga orin a rupshihi mbele mbele ol or
 uwan amu rupshinduwa.◆

Laulaka Jisasin or oweiweiheyeri

(Mt 4:1-11; Lk 4:1-13)

¹² Urik Masikome Avui Wasilakahi Jisasin or
 laha irik or ihi misamtelmbamba orok ormu lira.

¹³ Niri os orok or liri 40-pelak nari lira. Urik
 Laulaka or taha Jisas kavakavan or ukmbaha
 ormu oweiweiheyera. Hako or mbeek or mbari
 hom uri ambu ri. Uhu fle avi sembengalak
 fehenda ondo nga ormu lira. Urik ensel ondo li
 taha orin limu jelyara.

Jisas ol orin tiyandari man or ushari

(Mt 4:18-22; Lk 5:1-11)

¹⁴ King Herot Jonin krawuk or eweshirik Jisas
 provins Galilik or taha mashi Avui Wasilakahin
 ormu karem sawera,

¹⁵ ◆Mas li mbahandari oso ter osmu omendingak
 nanduwa. Avui Wasilaka os jirin or
 arangoshinak jip ji likwa oso am si talakwak
 osmu nanduwa. Karem uwosik kavakava os ji
 undan ji halaha sunguwavu jihin ji tormblehe
 mashi orhin ji misihi toltambanaha ji sika.◆

¹⁶ Karem or mbashihi leuku Galilik or ihi ma
 frijip ormu heyera. Ma ovro mahasanje vria, hi
 frihi Saimon fre Andru. Frir foomen londari ma
 vria. Jisas or ihi or heyeri, frir foom kowen fri
 laha foomen kruwukurik frimu ormbera.

1:11: Sng 2:7; Ais 42:1; Mt 12:18; Mk 9:7 **1:13:** Sng 91:11-13

1:14: Mk 6:17 **1:15:** Mt 3:2

17 Urik fririn ormu mbara, ❖Shi ra! Anin shi tiyanak nombo os hulaima nokopman landa nombon a mukunak shi heye.❖

18 Karem or mbarik kolok lerawu frihin fri halaha Jisasin frimu tiya ira.

19 Hovok kandakar nga or ihi ma frijip ormu heyera. Ma ovro mahasanje vria, hi frihi Jems fre Jon, Sebedihi jikisi vria. Frir bot akomek fri lihi foom kowe os korori oson frimu indik nara.

20 Urik Jisas orin fri tiyaha fri ikmbaha ormu ushara. Urik kolok avoko frihi nga ol avoko frihinjik lerawun landari ma ondo nga bot akomek fri halaha Jisasin frimu tiya ira.

Jisas or mbarik wasimalengamba tolondari ma lar jivik nari ri

(Lk 4:31-37)

21 Jisas nga ma ol orin tiyandari ondo nga yanga Kaperneamik li taha orok limu wara. Urik am Sabat wolok si narik Jisas Judama lotu undari akak or ihi mashi Avui Wasilakahin ormu sawera.

22 Mashin or sawerik li misihi wavu lihi musha mushak limu hishira. Or mbeek ma ol mashi Moseshin sawendari ondo hom saweri ambu ri, wahau. Or malakama hom kwambu nga saweri ria.

23 Urik wasimalengamba tolondari ma lar lotu undari aka orok or taha Jisasin or heyehe ormu ushambara,

24 ❖Jisas, yanga Nasaretik fehenda mirin, mir mberem mi ukmbaha mi raw? Wa, nirin mi unak kavak ni nakmbaha tawa om? Mir ma jivi Avui Wasilakahik tahandak a heyewa mir te.❖

²⁵ Karem or mbarik Jisas wasimalengamba or-ton mainkwambuk ormu mbara, ♦Mir maim-bawa hala! Kolok ma oton halaha tala ika! ♦

²⁶ Karem or mbarik wasimalengamba orto ma oton or urik or kwarnguarnarik wasilaka mendek or tashihi ma oton or halaha ormu tala ira.

²⁷ Urik ma ol orok liri ondo oson li heyeheli lishnyafaha lihi ambek limu mbara, ♦Mberemhi tos ter nandua? Ma roto Avui Wasilakahi mashin kwambu nga or sawewak ni misiw te. Uhu wasimalengamba roton or mbawak ma roton or halaha or tulu iwa re. ♦

²⁸ Karem li mbaha mbele mbele Jisas urik li heyeri ondon limu haisau handasawe ira. Urik mashi oso simbalesik provins Galilik si irik ma amber limu mistakora.

*Jisas or mbarik Saimon arjava orhi jivik si nari
(Mt 8:14-15; Lk 4:38-39)*

²⁹ Urik Jisas nga ma ol orin tiyandari ma ondo nga Judama lotu undari aka oson li halaha Andru fre Saimonhi akak limu ira. Urik Jems fre Jon er nga frimu ira.

³⁰ Akak li irik ma lal Jisasin limu sawera, ♦Saimon arjava orhi kavamisihi maome sihi hikop lawuwak os akak wandua. ♦

³¹ Karem li sawerik Jisas or ihi tava sihin or tolorik jivik si naha si usaha lirnjik akwan simu ura.

*Jisas or urik ma ol kavamisindari jivik nari lir
(Mt 8:16-17; Lk 4:40-41)*

³²⁻³³ Am si homirik ta nor layirik kuyanga orok fehendari ma amber hom akayanga sumbu Saimon fre Andruhi aka os Jisas liri mishi orok limu talandirsara. Uhu ma ol kavamisindari nga wasimalengamba tolondari nga Jisasik limu laharara.

³⁴ Urik or mbarik jivik limu nara. Uhu wasimalengamba ol ma ondon tolondari ondon or mbarik limu tulu ira. Wasimalengamba ondo angop li heyeri ri, Jisas Avui Wasilakahi jikisi indingo oria. Karem urik or mbashirik mbeek maimbari ambu lir.

Jisas yanga Kaperneamin or halari

(Lk 4:42-44)

³⁵ Nirsumbu mendek Jisas aka os or wari oson or halaha Avui orhin or sawekurik ma ngashi mishi ambu orok ormu ira.

³⁶ Am si hararik Saimon nga ma lal nga Jisasin limu lasa ira.

³⁷ Am li lasa ihi li heyeye limu mbara, ♦Ma amber hom olmu mirin lasanduwa.♦

³⁸ Urik ormu mbara, ♦Ka ni i yanga oson ni halaha yanga anandik ni ika. An mbeek torokop Avuihi mashin a sawekurik a rari ambu nir, wahau. Kuyanga ome lal nga Avuihi mashin a sawekurik a rari nira.♦

³⁹ Karem or sawe lafakaha provins Galilik or ihi Judama lotu undari akak or layihi mashi os Avui Wasilaka lirin or arangoshinak jip li likuri mashi oson or sawehe wasimalengamba ol man tolondari ondon ormu mbru ermbera.

*Jisas ma or okmbale lepra tolondari ma orton
or urik jivik or nari*

(Mt 8:1-4; Lk 5:12-16)

⁴⁰ Urik ma lar okmbale lepra tolondari orto Jisasik or taha kumbambongon or huvuhu ormu mbara, ♦Os mi rupshi nahi, mi mbanak jivik avai naka. ♦

⁴¹ Urik Jisas ornjik or holoho tava orhin ma ortohik or hauowehe ormu mbara, ♦A hishiwa mir avak jivik nakwa mira. ♦

⁴² Karem or mbarik okmbale lepra mendek si narik jivik ormu nara.

⁴³⁻⁴⁴ Uhu Jisas ormu mbara, ♦Avak pris ondon i heyeye maome mihin mukunak li heyeye li mbaka, os mi kavamisindari mihi oso angop mendek nawa sir. Uhu avak mirnjik ofan li uka, os lo Moses si mbahandari hom. Unak ma amber li heyeye li mbaka, os mi kavamisindari mihi angop mendek nari sir. ♦ Karem or mbaha mainkwambu las ormu mbara, ♦Ai ai, avak mashi las ma lal sawewa hala, os mirik talawa oson. ♦

⁴⁵ Hako ma orto or ihi Jisas orin or urik jivik or nari mashi oson yanga yangak or laha saweyarik ma amber mistakori lir. Erem or saweri osik Jisas mbeek kolaka ol orok nandari orok kormbak layiri ambu ria. Or misamtelmbamba orok liyari ri. Hako yanga yangak fehenda ma amber orhik tari lir.

2

Jisas ma lar kumba tava nashindarin or mbarik

*jivik or nari**(Mt 9:1-8; Lk 5:17-26)*

¹ Niri lal am li ishirik Jisas yanga Kaperneamik indik or ihi aka lasik ormu lira. Urik ma os orok or lirin li misihi orhik limu tara.

² Ma musha mendek li talandirsaha akayangan li arangoshirik mbeek akayanga kar fiala hambashirik li layikurik nari ambu sir. Indik er hoje menderi sir. Urik Jisas mashin aka orok ormu sawera.

³ Mashin or sawerik ma tovro kavro ma lar kumba tava nashindari orton Jisasik limu kishaha laharara.

⁴ Hako akayanga angop ma ondo er li arango-rakoshirik li tirndirifuhu ma orton li kishaha akamba heye yok limu lalawura. Akamba heyeyok li lalawuhu akamasu kas li lunduhu ma orto nga ma teye os or wari oso nga kuvuk li tihi li toloho naman li halarik akaome os Jisas siri mishi orok ormu layira.

⁵ Urik Jisas ma tovro kavro wavu os li hishihi li mbar, ♦ Jisas ma orton avak or unak jivik nakwari, ♦ karem li hishiri angop or heyeri sir. Uri osik ma oton or heyeye ormu mbara, ♦ Jikisi anhi misi, kavakava mihi angop a laha ormbewa sir. ♦

⁶ Karem or mbarik mashi Moseshin sawendari ma ol aka orok liri ondo mashi oson li misihi limu hishira,

⁷ ♦ Mberem ushiwak ma roto mashi toson or mbanduwa? Wa, Avui Wasilakahi farniyik or sikwak ormu mbandu? Wahau, ma lar mbeek kavakavan laha ermbendahi ambu ri. Oso lerawu Avui Wasilakahi sir. ♦ Karem hishiri lir.

⁸ Hako Jisas wavu os erem li hishiri oso angop

or heyeri osik ormu silira, ♦ Jir mberem ushiwak wavu jihi erem ji hishindu?

⁹ Hako mberem a undahik ji hishindu? Wa, kavakava ma roto uwan a laha ermbendahik ji hishindu mo orin a mbanak jivik or nandahik jimu hishindu?

¹⁰ Wa, avak a mukunak ji heyekwa sir, Ma Jikisi Avui Wasilakahi kavakava ma undan yoko ermbendahi ri. ♦ Karem or mbaha ma orton or heyehé ormu mbara,

¹¹ ♦ Mir usasihi teye mihi oson laha aka mihik ika! ♦

¹² Karem or mbarik ma orto or usaha teye orhin or laha ormu ira. Urik ma amber li heyehé limu lishnyafara. Uhu li rupshihi hi Avui Wasilakahin li hausimbausihi limu mbara, ♦ Mas mbeek tos ter nawak ni heyewa toso himi kas narik ni heyeri ambu sir, wahau. ♦

*Jisas Livai orin or tiyakmbaha nor ushari
(Mt 9:9-13; Lk 5:27-32)*

¹³ Urik Jisas indik leuku Galilik or irik ma musha mendek orok li rarik mashi Avui Wasilakahin lirin ormu sawera.

¹⁴ Karem uhu or ihi aka os gavmanhi yan li owendari mishi oson or tikrihi orok lerawun landari ma oton ormu heyera. Ma oto hi orhi Livai, jikisi Alfiushi oria. Livain or heyehé ormu mbara, ♦ Mir kolok ta anin tiya shi ika. ♦ Karem or mbarik or usaha Jisasin or tiyaha frimu ira.

¹⁵ Urik Jisas Livaihi akak ormu ira. Orok or lihi ma ol orin tiyandari ma nga takis yan landari ma nga ma ol kavakavan undari ma nga nakrem li

lihi limu ara. Ol erem nandari ma ondo ermba ermbak Jisasin tiyandari lir.

¹⁶ Urik mashi Moseshin sawendari ma lal Farisi, karem li ushandari ma ondo, os Jisas ma ondo nga nor arin li heyehe ol orin tiyandari man limu silira, ♦Mberem ushiwak ma roto tol kavakavan unda ma tondo nga or awak ni heyendu?♦

¹⁷ Urik Jisas mashi oson or misihi ormu mbara, ♦Ma ol jipmisiwa mbeek doktak inda ambu lir. Hako ma ol kavamisiwa nom doktak inda lir. An mbeek ma ol lihinjik hishihi mba, nir ma jivi, karem mbawa ma ondonjik a rari ambu nir, wahau. An ma ol kavakavan unda ondonjik a rari nir,♦ karem ormu mbara.

Jisas akwan li halandari mashin or saweri
(Mt 9:14-17; Lk 5:33-39)

¹⁸ Ma ol Jonin tiyandari ma nga Farisi nga akwan halandari lir. Nindi wolo lasik ma lal Jisasik li taha limu silira, ♦Jonin tiyandari ma nga Farisi ondo nga akwan halanda lir. Hako mberem ushiwak mirin tiyanda ma ondo erem unda ambu lir?♦

¹⁹ Karem li silirik Jisas sauheima las ormu sawera, ♦Mberem ji hishindu? Os ma lar or nokoplaha hiyawu wasilakan or uwa wolo orhi ma ondo akwan anda ol mo wahau? Akwan anda ol te! Akwan li aha or nga nakrem rupshinda lir.

²⁰ Kumak ma oton li tolo laha ishinakop akwan halakwa lir.♦

²¹ Uhu sauheima las nga ormu sawera, ♦Os ma lar kowe orhi si frehe nahi, mbeek koutakri

akri las or laha koushimbla oson or ewetlavan-dahi ambu sir. Mberem ushiwak? Erem or u nahi, kowe oson or yokowa wolo koutakri akri oso avak si ramushihi awarikandak nakwa osa. Uhu koushimbla oson si unak wasilaka mendek frehekwa sir.

²² Uhunda hom ma lar mbeek wain uku akrin or laha memesishi masi orok ngorondahi ambu ri. Os erem or u nahi, wain uku oso avak si kishalarasanak memesishi masi oso avak numb-ufaakwa osa. Ushinak wain uku avak misambik ngorokwa osa. Karem nanda osik wain uku akrin memesishi akrik li ngoroshinak wain uku nga memesishi nga avak jivikop fri naka. ♦

Jisas Sabatin tikrinda ma ria
(Mt 12:1-8; Lk 6:1-5)

²³ Urik Sabat wolok si narik Jisas nga ol orin tiyandari ma nga nombo os wit nowe nindik limu ira. Li ihi ol orin tiyandari ma ondo wit sijin li tolntlehe li aha limu ira.

²⁴ Urik Farisi lal li heyehe limu mbara, ♦Ayo, mberem ushiwak mirin tiyanda ma ondo os lo si pantlehendan Sabat wolok li undu? ♦

²⁵⁻²⁶ Karem li mbarik ormu mbara, ♦Os king Devit nga orhi ma nga li erenghari wolok or uhundari mashi jekambak li kayehendari oson hishinda ambu oj? Os Abiatar hetprisik or nari wolok Avui Wasilakahi akak or layihi bret ol ofan li undari bret ondon or laha ol orin tiyandari ma nga li arin. Bret ondo pris nom li andari lir, ma anandi wahau. ♦

²⁷ Uhu mashi las nga ormu mbara, ♦Mberem ushirik Avui Wasilaka Sabat wolo oson or har? Sabat oso mbeek man si mba, ♦Karem u, karem uwa hala. ♦ Karem si mbakmbaha or hari ambu sir. Sabat oso men ma li limasihi li wandakmbaha or mbahandari sir.

²⁸ Hako Ma Jikisi Avui Wasilakahi oto Sabatin er nga arangonda ri. ♦

3

Jisas ma tava kavak nandari ma oton or mbarik jivik or nari

(Mt 12:9-14; Lk 6:6-11)

¹ Jisas Judama lotu undari akak or layihi ma lar tava kavak nandari oto orok or lirik ormu heyera.

² Urik ma ol aka orok liri ondo Jisasin olmu sishi heyera, os ma oton Sabat wolok or mbanak jivik or na nahi, orin li kotim ukmbahan.

³ Urik Jisas ma tava kavak nandari oton ormu mbara, ♦Mir usasi. ♦ Urik ormu usasira.

⁴ Urik Jisas ma ol aka orok liri ondon or heyeye ormu silira, ♦Sabat wolok lerawu jivin ni landa on mo, lerawu kavan ni landa on? Mashi Moseshi mberem sivai mbandu? Man ni jelyawa os mo man ni mandingormewa os? ♦ Karem or silirik lir mbeek mashi las nga mbari ambu lir, wahau, mayam siri lir.

⁵ Jisas or heyeri ma ondo mbeek ma otonjik holori ambu lir. Uri osik wavu orhi kavak si narik ma otonjik or holoho ormu mbara, ♦Tava mihin sanguananak a heye. ♦ Karem or mbarik tava orhin or sanguanarik jivik simu nara.

⁶ Urik Farisi ondo erem or uri oson li heyeye kolomalok os li lotu undari aka oson li halaha li ihi ma ol king Herot nga nakrem lerawun landari ma ondon heyekurik limu ira. Li ihi nombo nombo os Jisasin li mandingormekuri mashin limu anasawera.

Ma mushak Jisasin li tiyaha leuku Galilik li tari (Lk 6:17-19)

⁷ Jisas nga ma ol orin tiyandari ondo nga kuyanga oson li halaha leuku Galilik limu ira. Orok li irik ma musha mendek orhik limu tara.

⁸ Ma ol provins Galilik fehenda nga, Judiak fehenda nga, Jerusalemik fehenda nga, Idumeak fehenda nga, fa Jordanin mbuhu kauyok nanda yanga Tairik fehenda nga, Saidonik fehenda nga, mashi os Jisas lerawun or landarin li misihi orhik limu tara.

⁹ Li taha orin limu rurawura. Urik nindik or sihi ma ol orin tiyandari ma ondon ormu mbara, **◆**Bot las avak ji halashinak fa mambuk si sihi anin si nikishika. Ma rondo musha mendek li nawa olik avak anin li kisha ermbeku. Os erem li kisha ermbe nahi, avak bot orok a lawuhu a likwa nir, **◆**karem ormu mbara.

¹⁰ Jisas ma ol kavamisindarin mushak or mbarik jivik li nandari osik ol kavamisindari ondo orin li toloho jivik li naku, karem mbaha li hisihi olmu orhik tara.

¹¹ Urik wasimalengamba ondo orin li heyeye kumbambongok li raka lihi limu ushambara, **◆**Mir Jikisi indingo Avui Wasilakahi mira. **◆**

¹² Karem li mbarik Jisas mainkwambu mendek hi orhin kormbak li sawekurin ormu pantlera.

Jisas aposel 12-pela ondon or kamari

(Mt 10:1-4; Lk 6:12-16)

¹³ Jisas telembak or lawuhu ma ol or nga yakmbaha or hishiri ma ondon ormu ushara. Unak li raha or nga li yakmbahan.

¹⁴ Uhu ma 12-pela ondon ormu kamara. Uhu mashi Avui Wasilakahin li sawekmbaha or mbashirik limu ira.

¹⁵ Uhu kwambu orhi os wasimalengamban li mbru ermbekurin ormu lirin hara.

¹⁶ Ma 12-pela ondo hi lihi kalira. Lar hi orhi Saimon oria, Jisas hi yeje orhin Pitak or ushari ria.

¹⁷ Uhu Sebedihi jikisi Jems nga maha orhi Jon nga. Mashin fri mbari lersuwu krulatavalanda hom mbandari vri. Karem undari osik hi frihi Boanerges karem or ushari vri.

¹⁸ Uhu Andru, Filip, Bartolomyu, Matyu, Tomas, Jems jikisi Alfushi, Tadius, Saimon kraha Selotik^{3:18} fehendari ria.

¹⁹ Uhu lar Judas Iskariot oria. Judas oto kumak Jisasin laha ma kavahi tavarenjek hakuri ma ria.

Jisas kwambu Belsebulhik lerawun or lar, karem li mbari

(Mt 12:24-32; Lk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Jisas aka os or liri orok indiyok or irik ma musha mendek orhik limu rara. Urik or nga orin

3:12: Mk 1:34 **3:16:** Jn 1:42 **3:17:** Lk 9:54 **3:18** **3:18:**
Kraha Selotik fehenda ma ondo yanga Romik fehenda ondon li jiji tukrukmbaha awun undari lira.

tiyandari ma ondo nga mbeek akwan li akuri wolo kas nga nari ambu sir.

²¹ Urik jimatama orhi mashi oson li misihi orin yangak li laha ikurik limu rara. Li raha orin li heyeye limu mbara, ♦Ayo, ma roto angop ambasiwa tori te.♦

²² Urik mashi Moseshin sawendari ma ol Jerusalemin halarari ma ondo Jiasin li heyeye limu mbara, ♦Toto Belsebul^{3:22} tolowa toria. Kwambu Belsebulhik wasimalengamban mbru ermbenda ri. Laulaka mu jelyashiwak lerawu oson ormu landuwa.♦

²³ Jisas mashi oson or misihi lirin or usharik li raha pasir limu sira. Urik ormu silira, ♦Mberem ji hishindu, Belsebul am orhi ma ondon or mbru ermbendahi ol? Wahau.♦

²⁴ Uhu sauheima las nga ormu mbara, ♦Os kraha lal lihi ambek li anamandingorme nahi, kraha anandi las li taha avak misambi lihin lakwa lir.

²⁵ Uhu os mahasanje lihi ambek li anaji nahi, lihi ambek anakorokwa lir.

²⁶ Belsebul oto erem, os lerawu orhin landa ma ondo nga or anaji nahi, avak li anakoroho mendek nakwa lir.♦

²⁷ Karem uhu mashi las nga ormu mbara, ♦Ji hishika, ma or kwambu ngashi os mbele mbele orhin ji lakwak ji hishi nahi, mberem jivai uku? Wa masmas kumba tava orhin kuvuk ji ishishinak or wanakop mbele mbele orhin lakwa jira.♦

²⁸ Uhu ormu mbara, ♦Jirin amu sawenduwa, mbele mbele kavakava ma li unda nga okolenda

3:22 **3:22:** Laulaka oto hi yeje orhi Belsebul oria. **3:22:** Mt 9:34; 10:25

mashin li mbanda nga Avui Wasilaka or laha ermbekwa lir.

²⁹ Hako os Masikome orhin li okole nahi, kavakava os li unda oso mbeek or laha ermbekwa ambu sir, wahau. Kavakava oso er nakwa sir. Ter nga kumak nga ermba ermbak er nakwa sir. Mbeek mendek nakwa ambu sir, ♦ karem ormu mbara.

³⁰ Ma ondo li mbari, ♦ Jisas oto mbele mbelen or unda kwambu Belsebulhi nga unda ria. ♦ Karem orin li mbarik mainkwambu oson lirin ormu sawera.

Mberem nanda ma ol nijava jimatama Jisashi lir

(Mt 12:46-50; Lk 8:19-21)

³¹ Urik Jisas nijava orhi nga jimatama orhi nga limu tara. Li taha hikrik li sihi Jisas or ta lirin heyekmbaha limu mainhara.

³² Jisas akomek or lirik ma musha mendek orin limu ralayantlera. Urik ma lar orin ormu sawera, ♦ Mai, nijava mihi nga jimatama mihi nga hikrik li sihi mirin heyekwak mbanduwa. ♦

³³ Urik ormu mbara, ♦ Lawe nijava anhi sir? Lawe jimatama anhi lir? ♦

³⁴ Uhu ma ol orok siri ondon or heyehhe ormu mbara, ♦ Nijava anhi nga jimatama anhi nga tolira.

³⁵ Ma ol mashi Avui Wasilakahin misindiyawa ma ondo nijava anhi jimatama anhi lira. ♦

4

Sauheima las ma lar akwa sijin nowek or laha fakayari mashi

(Mt 13:1-19; Lk 8:4-8)

¹ Jisas leuku Galilik or lihi indik mashin ormu sawera. Urik ma musha mende orhik li raha orin limu rurawura. Ushirik botik or lawu lihi mashin or sawerik ma ondo fa mambuk limu sira.

² Uhu mashi mushak sauheimakop ormu sawera.

³ Uhu ormu mbara, ♦Mashi kason ji misi. Ma lar ormu wit sijin nowek laha faka ira.

⁴ Or laha faka irik lal nombok li rakarik avi olmu ra nongoho ara.

⁵ Hovok lal misambi os sunja hongondari mishi orok rakari lir. Uhu lewas tungua rasari ol te. Hako misambi mbeek misam jeromek nari ambu sir.

⁶ Sunja hongondari osik mbeek nene layiri ambu sir. Uri osik ta jiri wolo olmu hatlayirakora.

⁷ Urik hovok lal olmu minja lame nindik rakara. Li rakaha tungua rasari ol te. Hako minja lame er nga li rasaha li mushi arangoshirik mbeek akwa ome nga wari ambu lir.

⁸ Hovok lal olmu misambi jivindingak takara. Li tungua rasaha akwa ome musha mendek olmu wara, lal 30-k, lal 60-k lal 100-ik, karem nari lira. ♦

⁹ Uhu ormu mbara. ♦Ma ol mambla ngashi halanak mashi kason li misika! ♦

Sauheima or saweri maintontlo sihi kasira
(Mt 13:10-23; Lk 8:9-15)

¹⁰ Urik ma am li ishirik ol orin tiyandari 12-pela ondo nga ma lal er nga li lihi Jisasin limu silira, maintontlo os sauheimak or mbarin.

¹¹ Urik ormu mbara, ♦ Avui Wasilaka nombo os hulaima nokopman or arangokmbaha nor mbahandari, os mas wanyiwandari oson angop or mukurik ji heyeri sir. Hako ma anandi ondo sauheimakop a sawewak misinda lir.

¹² Profet Aisaia mas wolokop karem or kayeri sir,

♦ Ma ondo hindi mushak mashin misikwa lir. Hako mbeek li hishiyarikwa ambu lir. Hindi mushak heyekwa lir. Hako mbeek heyeyarikwa ambu lir. Karem uwosik lir mbeek sunguwavu lihin li tormblehe Avui Wasilakahik li ranak or unak jivik nakwa ambu lir. ♦ ♦ *Aisaia 6:9-10*

¹³ Urik Jisas ormu silira, ♦ Jir mberem ushiwak mashi tos sauheimak a sawewan ji hishiyarinda ambu? Os mashi tos a sawewa toson ji hishiyarina ambu nahi, jir mbeek sauheima anandi ol jirin a sawekmbaha a hishiwa ondo er nga hishiyarikwa ambu jir.

¹⁴ Wa, mashi oso maintontlo sihi karem, wit siji ondo mashi Avui Wasilakahin olmu heimanduwa.

¹⁵ Ma lal sunguwavu lihi misambi os li eseyashiwak kwambujinda hom nanda lir. Mashin misinda ol te. Hako Laulaka or taha kolomalok mashi os Avui Wasilaka sungu lihik or halashiwak nanda oson laha ormbenda ri.

¹⁶ Hovok ma lal sunguwavu lihi misambi sunja hongonda hom nanda lir. Mashin misikmbaha rupshinda ol te.

¹⁷ Hako mbeek nambek kwambuk sinda ambu lir. Os hulaima nokopma lirin li okolehe kavakavak li uwa wolo kolok mashi os li misindan halanda lir.

¹⁸ Hovok ma lal sunguwavu lihi misambi minja lame ngashi hom nanda lir.

¹⁹ Mashin misinda ol te. Hako wavu lihi musha mendek ya, akwa, mbele mbele misambi torok fehendanjik hishinda lir. Mbele mbele ol li hishinda ondo olmu mashi Avui Wasilakahi os lihik nawan mushi arangoshiwak mbeek akwa ome nga wanda ambu lir.

²⁰ Hovok ma lal sunguwavu lihi misambi jerome ngashi hom nanda lir. Mashin li misihi toltangrihi akwa ome jivi nga wanda lir. Lal akwa ome 30-k, lal 60-k, lal 100-ik wanda lira, ♦ karem ormu sawera.

Ma mbeek lamin ukruhu shovok tangri arangonda ambu lir

(Lk 8:16-18)

²¹ Jisas ol orin tiyandari ma ondon ormu silira, ♦ Lamin ji ukruwa wolo mberem ji undu? Shovok tangri arangonda oj mo, kau siyok halowenda oj? Wahau, lamin ji ukruhu metenjek ji sinjishiwak si harawak ma heyenda lir.

²² Uhunda hom mbele mbele tos ter wolok wanyiwanda ondo nga mbele mbele ma mayam li wanyi unda ondo nga kumak kormbak li talanak ni heyekwa lir.

4:19: Mt 19:23-24

4:21: Mt 5:15; Lk 11:33

4:22: Mt 10:26;

Lk 12:2

²³ Ma ol mambla ngashi halanak mashi kason li misika! ♦

²⁴ Karem or mbashihi mashi lal nga ormu sawera, ♦ Mashi os ji misiwan armek ji misihi ji tiyaka. Mberem ushiwak? Mbele mbele ol ma uwak ji heyembanda hom Avui Wasilaka erem heyembakwa jira. Uhu or heyembaha kandakar nga or hakwa jira.

²⁵ Ma ol mashi orhin armek misindiyawa ma ondo avak or halashinak hishiyarinda lihi oso avak wasilakak nakwa sir. Hako ma ol mashi orhin men mamblakop misiwa ondo avak mashi os li misiwa oson or lashinak men likwa lir. ♦

Sauheima os akwa sijn or fakari kasira

²⁶ Uhu ormu mbara, ♦ Avui Wasilaka jirin or arangoshinak ji likwa oso mberem si nandu? Wa, avak a sawenak ji misikwa sir. ♦ Uhu sauheimakop karem ormu mbara, ♦ Ma lar akwa sijn or laha fakayari ri.

²⁷ Am or fakarakoshihi or halaha yanga orhik ormu ira. Tandi wolo lerawun landa ri. Niri wolo men wa suknyanda ri. Ushiwak siji ondo lihinjik li tunguaha wasilakak nanda lir.

²⁸ Misambi sihinjik si urik akwa siji ondo li tungua rasaha li lawuhu se nga li naha olmu akwa ome nga nara.

²⁹ Uhu akwa ome am li hisharik ma orto andule orhin or laharaha akwa ondon ormu lara. ♦

Sauheima os mastet sijn li siri kasira
(Mt 13:31-32; Lk 13:18-19)

³⁰ Uhu sauheima las nga ormu sawera, ♦Avui Wasilaka jirin or arangoshinak jip ji likwa oso mberem si nandu?

³¹ Wa, oso mastet siji hom nanda sir. Mastet siji oso awarikandak nanda sir.

³² Hako li sishiwak lewas si tungua rasaha mi hom wasilakak nanda sira. Ushiwak avi li taha mi tava orok aviwusin li uhu linda lir. ♦

*Jisas sauheimakop or saweri
(Mt 13:34-35)*

³³ Jisas mashi mushak sauheimakop or saweri hulaima nokopma os li hishihi li yarikuri ambek or saweri sir.

³⁴ Ma ondo sauheimakop or saweri lir. Hako ol orin tiyandari ma ondo or nga li liri wolo mashi os or saweri oso maintontlo sihin kormbak or sawerik misindari lir.

*Jisas mbarik suwa nga fa nga mendek nari vri
(Mt 8:23-27; Lk 8:22-25)*

³⁵ Am si homirik Jisas ol orin tiyandari ma ondon ormu mbara, ♦Ka ni i fan mbuhu kauyok ni ika! ♦

³⁶ Urik ma ondon orok li halaha botik li lawuhu limu ira. Hako bot ome anandi lal er nga iri lir.

³⁷ Li irik suwa lakak si rasarik uku si lawuhu andoho botik si layhi bot orok simu hojekurik ura.

³⁸ Urik Jisas bot sumbu yok kaumasikruva sihi ormu suknyara. Or suknyarik ma ol orin tiyandari ondo er li ajehe orin li lembasihi limu mbara, ♦Tisa, avak ni uk aha ni hakwa nir te! ♦

³⁹ Karem li mbarik Jisas or usaha suwa nga fa nga ormu huliyik mbara, ♦Ambe er hala mende!

◆ Karem or mbarik suwa mendek si narik fa oso nga osmu haha wara.

⁴⁰ Ushihi ol orin tiyandari ma ondon ormu silira, ◆Mberem ushiwak ji ajenduwa? Anin ji hishiowenda nombo mbeek si iw?◆

⁴¹ Karem or mbarik amba amba li ajehe lihi ambek limu mbara, ◆Ayo, ma roto lawe mende toria? Or mbawak suwa nga fa nga mashi orhin fri misihi mendek fri nawan te.◆

5

Jisas mbarik wasimalengamba tolondari ma oto jivik or nari

(Mt 8:28-34; Lk 8:26-39)

¹ Urik Jisas nga ma ol orin tiyandari ondo nga leuku Galilin li layimbuhu yanga Gerasa yok limu ira.

² Li ihi botin li halaha misambik li rakarik ma lar wasimalengamba tolondari ma oto Jisasin ormu ta heyera.

³ Ma oto ermba ermbak mawa mashikop wayandari ria. Ma lar mbeek orin tolondahi ambu ri, wahau.

⁴ Orin li tolokmbaha li uri, lirin mblarna orm-bendari ri. Urik kumba tava orhin li owehe li kup ishindari os te.

⁵ Hako kuvu oson or korkaroho or ihi niri tandi telemba mawa mashi orok jisungamba-suwu liyandari ri. Uhu sunjan or laha maome orhin orhinjik jilakorolandari ri.

⁶ Ma oto Jisasin or heyeye shirinyambar Jisasik or ihi pasir or haka kumbambongok ormu lira.

⁷ Urik wasimalengamba or ma oton tolondari lar mu mbara, ♦Jisas, mir jikisi Avui Wasilaka metenjek fehehi mira. Ayo, mir mberem anin mi ukmba undua? Hi Avui Wasilakahik amu mbanduwa, anin kavak nawa hala! ♦ Karem ormu mbara.

⁸ Mberem ushirik wasimalengamba oto erem or mbar? Jisas wasimalengamba oton or heyehe orin mbru ermbekmbaha uri ri.

⁹ Uhu Jisas ormu silira, ♦Hi mihi lawe? ♦ Urik wasimalengamba oto ormu mbara, ♦Hi anhi, ♦Musha Mende ♦ sir. Mberem ushiwak? Nir musha mendek ni nanda nir. ♦5:9

¹⁰ Uhu ormu mbara, ♦Mir nirin mbashinak kuyanga toson ni hala iwan ni hala! ♦

¹¹ Urik fle musha mendek telemba orok olmu pasir sihi aha yara.

¹² Urik wasimalengamba ondo olmu mbara, ♦Jisas, wa mi mbashinak ni ihi avak fle kandaik ni layika. ♦

¹³ Karem li mbarik ormu mbara, ♦Wa, ji ika. ♦ Karem or mbashirik li ihi fle ondok limu layira. Urik fle ondo lewas li shirinya ihi telemba orok li sanglaha li layihi fa laka os orok sindari orok li layihi uksem aha lewas olmu harakora. Fle ondo 2,000-ik nari lir.

¹⁴ Er li harakoshirik ma ol fle ondon washilindari ma ondo os erem nari oson li heyehe li ajehe limu tulu ira. Li tuluhu yanga yangak li ihi

5:7: Mk 1:24 5:9 5:9: Wasmashik li kayeri, ♦Hi anhi ami. ♦ Yanga Grikik fehe mashi lihik li kayeri, ♦Hi anhi legio. ♦ Legio oso maintontlo sihi 100 awun unda ma. Wasimalengamba ma oton tolondari ondo musha mendek nari lir.

mbele mbele os orok talarik li heyerin limu sawe ira. Urik yanga yanga orok fehendari ma ondo er li talandirsaha mbele mbele os orok talarin heyekurik limu ira.

¹⁵ Uhu Jisasik li raha li heyeri ma oto angop jivik or naha waskowen falehe mashi jivin ormu mbara. Wavu orhi angop jivik nari sir, mbeek ambasiri ambu ri. Orok or lihi maimbarik li raha orin li heyehé limu aje mendera.

¹⁶ Urik ma ol mbele mbele os Jisas urik heyeri ma ondo os li heyeri oson limu sawera, fle ondo hari nga ma oto jivik or narik li heyeri mashi oso nga limu sawera.

¹⁷ Urik ma ol orok tari ma ondo Jisas yanga lihi oson or hala ikmbaha limu mbara.

¹⁸ Urik Jisas botik or lawurik ma or wasi-malengamba tolondari ma oto or raha ormu silira, ♦Jisas, an nga shi i?♦

¹⁹ Urik ormu mbara, ♦Wahau, mir yanga mi-hik i! Mi ihi mir avak mbele mbele os Avui Wasilaka mirin or ushiwak jivik mi nawa mashi oson mahasanje jikanoka mihi ondon sawenak li misika.♦

²⁰ Urik ma oto or ihi distrik Dekapolis orok or layihi mashi oson or sawerik ma ondo li misihi wavu lihi musha mushak limu hishira.

Jisas or mbarik nokove os kowe orhin tolari nga jikisi os hari nga jivik fri nari

(Mt 9:18-26; Lk 8:40-56)

²¹ Urik Jisas indik botik or layimbuhu leuku Galili kauyok ormu ira. Am kauyok or lawurik ma musha mashi orhin li misikmbaha limu tara.

²² Urik ma lar er nga Jisasin heyekurik ormu tara. Hi orhi Jairus, Judama lotu undari akan washilindari ma ria. Or taha Jisasin nor heyehe kumbambongo orhin Jisashi kumbamuk ormu huvura.

²³ Uhu ormu tlaha sawera, ♦ Jikisnokopji kanda anhi am hakwa ambek nar. Away, mi raha tava mihin mi hauowenak jivik si nawa. ♦

²⁴ Karem or mbaha Jisas nga frimu ira. Urik ma musha mendek orin li rurawuhu limu tiyaha ira.

²⁵ Urik nokove las fi nom ermba ermbak ermbeyandari oso nga osmu Jisasin tiya ira. Os erem si nandari oso asama 12-pelak nari sira.

²⁶ Uhu yan si orkoho dokta ondon si hari, mbeek li urik jivik nandari ambu sir, wahau. Os fi nom si ermbendari oso wasilaka mendek nari sir.

²⁷ Jisas mbele mbelen or uri mashi oson angop si misindari osik ma nindik Jisashi kumayok simu rara.

²⁸ Uhu sihinjik osmu karem hishira, ♦ Os men kowe orhi nom a tolo nahi, avak jivik a nakwa nir. ♦ Karem si hishihi Jisashi kumayok kowe orhin simu tolora.

²⁹ Kowe oson si tolorik, os fi nom si ermbendari oso, kolok mendek nari sir. Uhu maome sihi os er si uyandari oso lewas mendek si narik simu misira.

³⁰ Urik Jisas kwambu orhi kas lasik si irik or misihi nor tormble heyehe ormu silira, ♦ Lawe kowe anhin tolondua? ♦

³¹ Urik ol orin tiyandari ondo olmu mbara, ♦ Mir ma tos ter mirin rurawuwa toso mberem

mi heyekmbaha mi mbandua, ♦Lawe kowe anhin tolondua, ♦karem mi mbawan te? ♦

³² Hako Jisas or tormblehe ormu silira, ♦Lawe kowe anhin tolondua? ♦Karem mbaha ormu haihanda heyera, or heyekmbahan.

³³ Urik nokove oso am jivik si naha si ajehe kwarngarnaha si taha kumbambongo sihin Jisas siri mishik si huvuhu mbele mbele os sirik nahan-dari oson simu sawera.

³⁴ Urik ormu mbara, ♦Apmanuwa, os anin nyi hishowenda osik os nyimu jivik nanduwa. Uwa osik wavu nyihi nga jiphishihi ika. Os erem nyi uhuyanda oso angop mendek nawa sir, ♦karem ormu sawera.

³⁵ Jisas or sihi maimbari halanganga Jairushi akak fehendari ma lal li raha orin limu sawera, ♦Jikisi mihi angop hawa sir. Hako Jisas avak semben mi mbaha laha shi inda ngashi. ♦

³⁶ Karem li sawerik Jisas mbeek os lir mbari mashin misihi halari ambu ri. Uhu Jairusin ormu sawera, ♦Ajewa hala. Mir antonom hish-ioweka. ♦

³⁷ Karem or mbaha ma ol orok liri ondo or nga li ikurin or pantleshihi Pita, Jems, maha orhi Jon, lirtonom or laha limu ira.

³⁸ Li ihi am Jairushi akak li layihi li heyeri ma musha mendek orok li talandirsaha wasilaka mendek jikisi osonjik limu owetlara.

³⁹ Urik Jisas akak or layihi ormu mbara, ♦Mberem ushiwak ji tlaha manyelendua? Jikisi toso hawa ambu sir. Tos men waha suknyandu te! ♦

⁴⁰ Karem or mbarik ma ondo kavakavan orin limu hukwakol toloro. Urik simbalesik amber er or mbashirik limu hikrik tala irakora. Uhu jikisi osohi avoko nijava nga, Pita, Jon, Jems, ondo nom or laha aka omek limu layira, os jikisi oso haha maninimba sihi wari mishi orok.

⁴¹ Er or layihi jikisi osohi tavan or toloho lihi mashik ormu mbara, ♦Talita kum!♦ Mashi oso maintontlo sihi karem, jikisnokopji, an mu nyirin mbanduwa, nyir usaha!

⁴² Karem or mbarik jikisi oso lewas er si usaha esehe yari sir. Asama sihi 12-pelak nari sir.

⁴³ Urik mbele mbele os orok talarin li haisau handasawekurin ormu pantlera. Uhu or mbashirik jikisi oson akwan li harik simu ara.

6

Nasaretik fehendari ondo Jisasin li kumaifari (Mt 13:53-58; Lk 4:16-30)

¹ Urik Jisas kuyanga oson or halaha ol orin tiyandari ma ondo nga kotontlo orhik limu ira.

² Am Sabat wolok si narik Judama lotu undari akak li layi mashi Wasilakahin ormu ewesawera. Mashin or sawerik ma musha mendek li misihi li lishnyafaha limu mbara, ♦Ma roto mashi toso mbeek or lar? Hishiyarinda orhi oson lawe orin har? Mberemhi nombok mbele mbele ma undahi ambu ondo er nga or undu?♦ Karem li mbaha orin limu wapkava hishira.

³ Uhu limu mbara, ♦Ma roto akan unda ma ri. Mariahi jikisi ria. Jimatama orhi tol lindu te, Jems, Josep, Judas, Saimon karem. Jikaha orhi

tol nir nga lindu te. Hako mberemhi mashi tos ter or sawendua? ♦ Karem li mbaha orin limu kumaifara.

⁴ Karem li mbarik Jisas mu mbara, ♦Profet ondo yanga yanga amber hom hi lihin hauowenda lir. Hako kotontlo lihi nga mahasanje jikanoka lihi nga mbeek lirin rupshinda ambu lir. ♦

⁵ Erem si nari osik Jisas mbeek kotontlo orhi orok mbele las ma undahi ambu ondon mushak uri ambu ri, wahau. Hako ma ol kavamisindari laptonom or mbarik jivik nari lir.

⁶ Mashi os or saweri oson li misindiyari ambu osik wavu musha mushak ormu hishira. Uhu yanga yangak or yaha mashi Avui Wasilakahin ormu laha saweyara.

*Jisas ma 12-pela ondo lerawu orhin li lakmbaha or mbashirik li iri
(Mt 10:5-15; Lk 9:1-6)*

⁷ Jisas ma 12-pela ondon or usharik li rarik frijipmba frijipmbak or mbashirik limu ira. Uhu kwambu orhin lirin or hashirik avak wasi-malengamba os man tolondari ondon hi orhik li mbru ermbekurik or mbashirik limu ira.

⁸⁻⁹ Uhu lirin normu saukawera, ♦Jir avak kombe nom ji toloho, kowe os ji falenda nom nga kumba ari er nga ji falehe tapas ji ika. Hako akwa, ya, kowe lal nga ji laha iwa hala.

¹⁰ Os ji ihi kuyanga lasik ji talawa, aka os ji i liwa orokop ji liyaha jivai ika.

¹¹ Hako os mashi os ji sawewan li turaha jirin armek li u nahi ambu, yanga oson ji halaha

kumba jeren ji narka lafakaha ji ika. Ushinak lir avak li hishihi li mba, ♦ Nir angop mbele kava las ni uwa nir, ♦ karem li mbaka. ♦

¹² Karem or mbarik ma ol orin tiyandari ma ondo li ihi mashin limu sawera karem, ♦ Avak kavakava os ji undan ji heyehe ji mba, ♦ Kas karem a uri kavan a uri sir. ♦ Karem ji mbaha sunguwavu jihin ji tormbleka! ♦

¹³ Karem li mbaha wasimalengamba ol man tolondari ondon li mbru ermberik tulu iri lir. Uhu ma ol kavamisindarin wel ukuk li ngoroho li tarik jivik nari lir.

*King Herot or mbarik Jonin li mandingormeri
(Mt 14:1-12; Lk 3:19-20; 9:7-19)*

¹⁴ Ma amber mbele mbele ol Jisas uri ondo nom li mbarik king Herot^{6:14} oto mashi os li mbari oson er nga misiri ri. Ma lal Jisasin karem mbari lir, ♦ Wa Jon man fak tolofalendari ma oto indiyok usahari or mo? Uhu kwambu nga nor naha mbele mbele lerawun landar? ♦

¹⁵ Hako lal olmu mbara, ♦ Wahau, or profet Elaijak nakwa ri. ♦ Hako lal olmu mbara, ♦ Or profet mas lerawu Avui Wasilakahin landari ma ondo hom nandari lar oria, ♦ karem limu mbara.

¹⁶ Hako Herot mashi os Jisasin li mbari mashi oson or misihi normu mbara, ♦ Ma orto Jon hulaima nokopman fak tolofalendari ma ri. Jekap-nashi orhin angop a koroshirik hari ri. Hako

6:11: Ap 13:51 **6:13:** Je 5:14 **6:14** **6:14:** King Herot oto hi yeje orhi Antipas. Avoko orhi King Herot oto Maria Jisasin si wari wolok jikisakri ondon mandingormeri ri. Heye Mt 2:16. **6:14:** Mt 16:14; Mk 8:28; Lk 3:19-20

ter ormu indiyok usahakwak nakwa ria, ♦ karem ormu mbara.

¹⁷⁻¹⁸ Herot os mas Jonin or mandingormeri nombo karem, Herot maha orhi Filiphi nokove oson ormu masnalara. Nokove oso hi sihi Herodias osira. Ushirik Jon taha ormu mbara, ♦ Mir maha mihi Filip or liwak mi heyeshihi nokove orhi oson mi masnalawa kas tolowa ambu sir. ♦ Karem or mbarik Herodias oso wavu sihi kavak nari sir. Ushirik Herot heyeye sirin or hokovikmbaha ma lal or mbashirik li ihi Jonin li toloho kuvu kwambuk li ishi laha krawu akak li eweshirik ormu lira.

¹⁹ Hako nokove oso Jonin er si wapkava hishihi orin si mandingormekmbaha hishiri sir. Hako sir mbeek orin mandingormendahik nari ambu sir. Mberem ushirik?

²⁰ Herot Jonin ajendari ri. Angop or heyendari ri, Jon ma jivi misokome Avui Wasilakahik ma worna mak nandari ri. Uhu Herot mashi Jonhin misikurik nandari ri. Mashi orhin or misiri wolo wavu musha mendek hishindari ri.

²¹ Hako Herodias Jonin er si wapkava hishihi nombo las si eweri karem. Herot nijava orhi os orin si wari wolo oson indiyok or hishihi hiyawu laka las ormu ura. Uhu ma ol orin jelyandari ma nga ma ol maifuk mbarik awun li undari ma nga malakama ol provins Galilik fehendari nga or usharik limu talandirsara.

²² Uhu li lihi arik Herodias jikisnokopji sihi oso si taha si mblarik Herot nga ma ol er nga li liri ondo nga er limu rupshi mendera. Urik Herot nokopminyongo oson or sawehe ormu

mbara, ♦Nyi mblawa jivi mendek osmu nan-duwa. Uwosik mbele las nyi lakmbaha nyi hishiwa avak nyirin a hakwa nira.♦

²³ Uhu mainkwambu las or sawehe ormu mbara, ♦Omendingak amu sawenduwa, os mbele las nyi lakwak nyi siliwa avak a hakwa nira. Os nyi mba, misambi anhin nindik a tlehe yokon nyirin a ha, karem nyi mba nahi, avak erem a ukwa nira.♦

²⁴ Karem or mbarik nokopminyongo oso si layihi nijava sihin simu silira, ♦Mamai, mbele menden avak a mbanak or haku?♦ Karem si mbarik simu sawera, ♦Indiyok layi sawenak Jon hulaima nokopman fak tolofalenda ma oto masiji orhin or haka.♦

²⁵ Urik nokopminyongo oso si layi Herotin simu sawera, os nijava sihi si mbari hom. ♦Ana rupshiwa karem, Jon or man fak tolofalenda ma masiji orhin bainatik koroho hambiyak mi ewehe lahara anin haka.♦

²⁶ Karem si mbarik Herot sunguwavu orhi kavak er nari sir. Hako or angop mainkwambu las or mbari osik os or mbari oson mbeek or halakurik nari ambu sir. Os erem or u nahi, ma ol or nga ari ondo avak li heyenak or humblaraku, karem or hishihi os si mbari hom uri ri.

²⁷ Uhu awun undari ma orhi lar or mbashirik krawu akak or layihi Jonhi jepknashin or koroho

²⁸ ma masiji oson hambiyak or ewehe nokopminyongo osonjik ormu laharara. Urik sir nga mu nijava sihin hara.

²⁹ Urik Jonin tiyandari ma ondo mbele mbele Herot Jonin or uri mashi oson li misihi li taha

maninimba Jonhin li laha ihi limu wakor owera.

*Jisas 5,000 man akwan or harik li ari
(Mt 14:13-21; Lk 9:10-17; Jn 6:1-13)*

³⁰ Urik aposel ondo indiyok Jisasik li raha mbele mbele os li undarin orin limu sawera.

³¹ Urik Jisas nga li lirik ma musha mendek limu terei tererara. Urik li akmbaha li uri, wahau. Ma mor tirsaha terei tererari kom. Urik Jisas mu mbara, ❖Wa, ka ni i yanga lasik ni i nivai limasika.❖

³² Karem or mbaha botik li lawuhu lirtonom yanga os ma ngashi ambu mishi orok limu ira.

³³ Li irik ma mushak li sishi heyerik olmu ira. Urik orok fehendari ma ondo masmas nombokop olmu shirinyambar ira, yanga os Jisas ikurik or iri yanga orok li ikmbahan.

³⁴ Urik Jisas yanga orok or taha botin or halaha misambik or takaha ma ondon or heyeye lirnjik ormu holo mendera. Mberem ushirik? Or heyeri lir sipsip ol ma ngashi ambu hom olmu naha sira. Urik orok or sihi mashin lirin ormu sawera.

³⁵ Mashin or sawehe am si homirik ol orin tiyandari ma ondo li taha limu mbara, ❖Am homir te, yanga toso ma ngashi ambu re.

³⁶ Tondon mbashinak yanga yangak li ihi akwa lal li frungawuhu li awa.❖

³⁷ Karem li mbarik ormu mbara, ❖Wa, jihinjik akwan ji hanak li aka.❖ Urik olmu mbara, ❖Mberem ni ukwa ambu re. Ya mbele mendek akwan ni frungawuhu ni hanak li aku?❖

³⁸ Karem li mbarik ormu silira, ♦ Jir akwa lal nga nandaj? Kolok ji i heye! ♦ Karem or mbarik li i heyeri, akwa mushak nari ambu lir. Lir bret tostava yeje hom nga foome frijip nom nga olmu wara.

³⁹ Urik ormu mbara, ♦ Wa ambehoma, avak ma ondon mbashinak lihi lihik misambik li lika. ♦

⁴⁰ Urik ma ondo amber misambik limu raka lira. Lal 100-ik li lirik, lal 50-k karem limu lira.

⁴¹ Urik Jisas bret ondo nga foome ovro nga nor tolo lalawuhu Avui orhin armesarmek ormu mbara. Ushihi bretin or toltavaha ma orin tiyandari ondon or harik olmu ma ondon hara. Ushihi foome nga li humasishirik ma ondo olmu ara.

⁴² Urik ma ondo amber akwan er li aha limu krehera.

⁴³ Urik akwa sumbuyambun er li lahara tirsaha serkawu 12-pelak li wolorik hojeri lir.

⁴⁴ Hako ma ol orok lihi ari ma ondo 5,000-ik nari lira.

Jisas leuku heyek or eseiri
(Mt 14:22-23; Jn 6:16-20)

⁴⁵ Urik Jisas ma ol orin tiyandari ma ondon ormu mbara, ♦ Jir botik ji lawuhu masmas fa mambu kasauyok kuyanga Betsaidak ji maifuhu inak a ra. Ana lihi ma rondon a mbashinak li inak amu randu. ♦

⁴⁶ Ma ondon am or mbashirik li irik ortonom Avui orhin or sawekurik telembak ormu lawura.

⁴⁷ Telembak or lawurik am simu homira. Urik bot os li iri oso am si ihi fa nindik simu nara. Hako Jisas ortonom ormu fa mambuk sira.

⁴⁸ Uhu or heyerik suwa si rasarik bot oson li laha li ikmbaha li uri osmu kava ura. Urik olmu lerawu mendek ura. Uhu am harakurik nar te. Urik Jisas fa heyek or eseihli lirin or tikrikmbaha ormu ura.

⁴⁹ Urik orin tiyandari ma ondo orin li heyeri ormu fa heyek esehe ira. Li heyeye limu mbara, ♦Wasi lar ori te!♦ Karem li mbaha limu ajera.

⁵⁰ Li ajerik Jisas kolomalok ormu mbara, ♦Ji ajewa hala. An mu randu te!♦

⁵¹ Karem or mbaha botik or layi lir nga nakrem ormu lira. Urik kolok suwa mendek er simu nara. Urik limu lishnya mendera.

⁵² Jisas akwan or harik li ari oso angop li heyeri sir. Hako lir mbeek os or urin yariri ambu lir. Wavu lihi angop fendele menderi lir.

Jisas yanga Genesaretik or lihi ma kavamisindari ondon or mbarik jivik li nari

(Mt 14:34-36)

⁵³ Jisas nga ol orin tiyandari ondo nga leukun li mbuhu yanga Genesaretik limu lawura.

⁵⁴ Li lawuhu sirik kolok ma ol yanga orok fehendari Jisasin limu heilara.

⁵⁵ Uhu os or tarin kolomalok yanga yangak li mainharik ma mushak ma ol kavamisindarin Jisasik limu laharara, or mbanak jivik li nakmbahan.

⁵⁶ Uhu yanga os or iri mishik ol kavamisindarin nombo sumbuk li eweshirik limu wara. Urik Jisas irik limu silira, ♦Mi halanak kowe mihi kas ni toloho jivik ni naka.♦ Erem li mbaha kowe orhi nom li toloho jivik limu nara.

7

*Avui Wasilakahi nombon neloko avoko lihi nombon tigrinda sir
(Mt 15:1-9)*

¹ Farisi lal nga mashi Moseshin sawendari ma lal nga Jerusalemin li halaha Jisasin li heyekurik limu tara.

² Uhu li heyeri Jisasin tiyandari ma ondo tavan yoko namber olmu tavatle nga tolo ara. Urik lirin limu ngriara.

³ Mberem ushirik? Farisi ondo nga Judama amber nga neloko avoko lihi nombon li tiyaha mbeek tavatle nga tolo andari ambu lir.

⁴ Akwa li laharari ondon armek li yokohokop andari lir. Uhu os neloko lihi undari hom ham-biya kumbiyani armek yokondari lir.

⁵ Urik Jisasik li taha limu silira, ♦Mberem ushiwak mirin tiyanda ma tondo tavatle nga li tolo andu? Oso kava sira. Mbeek neloko avoko nihi mbari nombon li tiyanda ambu sir.♦

⁶ Karem li silirik ormu sawera ♦Profet Aisaia mas or kayehe or mbahandari ma jira. Misi, karem or kayeri sir,

♦Ma ondo suwambushikop hi anhin hauowenda lir. Hako wavu lihi homek sinda sir.

⁷ Lir ma misambik fehehi mashin li sawehe karem mbanda lir, ♦Avui Wasilakahi mashi kasira.♦ Os erem li uwa oso men sembe menden anin lotu unda lira.♦ *Aisaia 29:13*

⁸ Jir ma ol profet Aisaia or kayendari ondo hom nanda jir. Jir angop Avui Wasilakahi mashin er

ji halaha neloko avoko jihi mashi nom ol jimu tolonduwa.◆

⁹ Uhu mashi las nga ormu sawera, ◆Jir arme mendek mbafirimbanda ma jira. Jir mbele mbele os Avui Wasilaka or mbari mashin ji mblarna ermbeshihi neloko jihi unda nombon os jimu tiyayanduwa.

¹⁰ Mashi Avui Wasilakahi karem mbanda sir, avoko nijava jihi mashi lihin ji misihi lirin armek ji uka. Hako os lirin mashi kavan ji mba nahi, os lo Moseshi oso si mbahanda hom avak li mandin-gormeshinak hakwa jir. Mashi Avui Wasilakahi karem mbanda osa.

¹¹⁻¹² Hako jir mashi oson ji mblarna ermbehe karem ewesawenda jir. Os avoko nijava jihin armek ji ukwan ji halashihi ya mbele mbele jihi ondon Avui Wasilakan ji ha nahi, oso jivi sira. Karem ewesawenda jir.

¹³ Hako os erem ji mbanda nombo orok mashi Avui Wasilakahi si mbahanda nombon ji lai halaha neloko jihi li mbanda nombo yejen os jimu tiyanduwa. Uhu mbele mbele orokop ji uhu mashi Avui Wasilakahi os jimu tirna halanduwa.◆

*Jisas mbele mbele ol man uwak kavak nandari nombon or saweri
(Mt 15:10-20)*

¹⁴ Uhu Jisas ma ondon or usharik li talarik normu sawera, ◆Mashi anhi kason armek ji misihi ji yarika.

¹⁵⁻¹⁶ Mbele mbele ol hikri yok nahandak akomek layiwa ondo mbeek uwak ma kavak

nanda ambu lir, wahau. Hako mbele mbele ol sunguwavu yok nahandak hikrik tasanda ondo li uwak ma kavak nanda lir.◆

¹⁷ Karem or mbaha lafakaha akak ormu ira. Urik ol orin tiyandari ma ondo maintontlo os or mbari oson or sawenak li misikmbaha limu silira.

¹⁸ Urik ormu mbara, ◆Jir nga jimu hishandu? Mbele mbele ol hikri yok nahandak akomek layiwa ondo mbeek man uwak kavak nanda ambu lir, wahau.

¹⁹ Mberem ushiwak? Ondo siyahugri wavuk layinda ambu lir. Ondo men sunguk layiwak li siyiermbenda lir.◆ Karem or mbari mbele mbele akwa ol ni anda ondo jivi numbu lir, karem mbari ri.

²⁰ Uhu mashi las nga ormu sawera, ◆Mbele mbele ol wap akomek nahandak hikri yok talawa ondo man uwak kavak nanda lir.

²¹ Ondo karem, wapkava hishinda, hirnyanda, man mandingormenda, nokophiribirih hula-tolhakanda,

²² misokomlaka heyenda, mbele mbele kavan unda, haimba handambaha mbafiriyanda, sisakasak unda, man wapkava hishinda, mashi os ma anandihi hin uwak kavak si nanda, yerkuji hi orhin orhinjik hauowenda, farausi ambarambasi yanda, ondo uwak ma kavak nanda lir.

²³ Mbele mbele kando amber wap akomek nahandak hikrik talanda lir. Uhu man uwak kavak nanda lir.◆

Juda nokove ambu las Jisasin si hishiowendari

nombo sihi wasilakak nari sir
(Mt 15:21-28)

²⁴ Uhu Jisas yanga oson or halaha yanga Tair nga Saidon nga orok ormu ira. Uhu aka lasik or layihi nendekop or likmbaha ormu hishira. Hako ol orok fehenda ma ondo os orok or likurin angop li heyeri sir.

²⁵⁻²⁶ Uri osik Juda nokove ambu, yanga Fonisia kolaka Siriak fehenda nokove las er nga orok or lirin si misihi kolomalok orin si heyekurik simu tara. Jikisnokopji sihi wasimalengamba tolondari sir. Undari osik orin si heyekurik simu tara. Si taha orin si heyehe kumbambongon si huvuhu misambik kumbamu orhik simu rakara. Uhu kwambu mendek simu tlara, ♦Mir avak mbanak wasimalengamba or jikisi anhin tolonda avak or tulu ika.♦

²⁷ Karem si mbarik Jisas ormu mbara, ♦Nir mbeek jikisihi akwan ni laha asan ni handa ambu nir.♦

²⁸ Urik simu mbara, ♦Wasilaka, mashi mihi oso ome sira. Hako asa ol tei siyok siwa ondo jikisihi akwatlamun nongo anda lir.♦

²⁹ Karem si mbarik ormu mbara, ♦Am erem nyi mbawa osik indiyok aka nyihik ika. Wasi-malengamba or jikisi nyihin tolowa oto angop hala iwa ri.♦

³⁰ Karem or mbarik aka sihik si ihi si heyeri wasimalengamba or jikisi sihin tolondari oto angop or hala ishirik jikisi oso osmu kawuk wara.

Ma or mambla jihi maimbari ambu oton Jisasik li lahararik or urik jivik nari ri

³¹ Urik Jisas yanga Tairin or halaha or ihi yanga Saidon nga distrik Dekapolis nga or tikrishihi leuku Galilik ormu ira.

³² Urik ma lal li taha ma or mambla jihi maimbandari ambu oton orik li laharaha limu mbara, ♦Jisas, tava mihin maome orhik mi hauowenak avak jivik or naka!♦

³³ Urik Jisas ma ol orok liri ondon or halashihi ma ortonom or laha frimu ira. Uhu nendekop fri lihi tava orhin or laha mambla washi ma otohik ormu hongora. Ushihi tava orhin or suntlayashihi tarvle ma otohik ormu hautara.

³⁴ Ushihi lersuwu yok or larasa mawuhu Avui orhin ormu sawera karem, ♦Efata!♦ Mashi oso ♦Mambla huvanak takhava larnaka,♦ karem mbahanda mashi sir.

³⁵ Urik kolok ma oto mambla orhi si huvarik tarvle si flarmarik or misihi normu maimbara.

³⁶ Urik Jisas ol orok liri ondon ormu mbara, ♦Avak tos ter a uwak ji heyewa toson man ji sawewa hala!♦ Hako lir mbeek os or mbari mashin misiri ambu lir, wahau. Os or urik li heyeri oson olmu haisau handasaweyara.

³⁷ Urik ma ol mashi oson misiri ma ondo li lishnyafaha limu mbara, ♦Mbele mbele ol or uwa ondo mbeek kavak nanda ambu lir, jivikop nanda re. Or uwak mambla jihinda li misiwak takhava nomok nahanda li maimbawak karem unda ri.♦

8

*Jisas ma 4,000-ik akwan or harik li ari
(Mt 15:32-39)*

¹ Oro wolok ma musha mendek Jisas mbari mashin li misikurik limu ralandirsara. Hako lir mbeek akwa nga nari ambu lir. Uri osik Jisas ma ol orin tiyandari ondon or usharik li rarik ormu mbara,

² ♦ An ma tol torok liwa tondonjik amu holon-duwa. Lir angop niri frijip nir nga torok liwa lir. Uhu lir akwa nga nawa ambu lir.

³ Lal lihi nombo homek ikwa lir. Os sungu nga na mbashinak yanga lihik indik li i nahi, avak nombok kumba tava hahantlenak takatukuyikwa lir. ♦

⁴ Urik limu mbara, ♦ Toso ma ngashi mishi ambu re. Mbeyok ni ihi akwan ni laha ma tondon ni hanak li aku! ♦

⁵ Urik ormu silira, ♦ Jir akwa lal wandal? ♦ Urik limu mbara, ♦ Nir bret 7-pela nom tolira. ♦

⁶ Urik Jisas ma ondon or mbashirik amber misambik limu raka lira. Urik bret ondon or laha Avui orhin armesarmek or sawehe ormu mbara. Ushihi bret ondon or toltavaha ma ol orin tiyandari ondon or harik lir nga mu ma ondon hara.

⁷ Urik lir foome lal er nga limu laharara. Urik Jisas foome ondon or laha Avui orhin armesarmek or sawehe ormu mbara. Uhu foome ondon er nga ma ol orin tiyandari ondon or harik lir nga mu ma ondon hara.

⁸ Urik akwa ondon li aha limu krehera. Uhu akwa sumbuyambun li lahara tirsaha serkawu 12-pelak li wolorik limu hojera.

⁹ Ma ol orok ari ondo 4,000-ik nari lir.

¹⁰ Urik Jisas or mbashirik li irik or yok botik

or lawuhu ma ol orin tiyandari ondo nga distrik Dalmanuta yok limu ira.

Jisas ma undahi ambun or anak li heyekmbaha li mbari

(Mt 16:1-4)

¹¹ Urik Farisi lal Jisasin li mbanak or mbanak li heyekmbaha li taha limu mbara, ♦Mir kolok mbele las ma undahi ambun anak ni heyeye ni-vai mbaka, mir kwambu Avui Wasilakahi ngashi mira.♦

¹² Karem li mbarik Jisas wavu orhi am kavak si narik ormu mbara, ♦Jir mberem ushiwak mbele las a anak si talanak ji heyekmbaha ji mbandu? Omendingak jirin amu sawenduwa, an mbeek mbele las a anak heyekwa ambu jir, wahau.♦

¹³ Karem or mba lafakaha botik or lawuhu orin tiyandari ma ondo nga leuku oson li mbuhu kauyok limu ira.

Jisas Farisi os li yandari nombon li auheyekmbaha nor mbari

(Mt 16:5-12)

¹⁴ Hako ol orin tiyandari ma angop li hishakashaha mbeek akwa las nga laha iri ambu lir. Bret namtas nom li laha iri osmu botik wara.

¹⁵ Urik Jisas mainkwambu las lirin ormu sawera, ♦Ji auheye, Farisi ondo nga Herothi ma ondo nga yis lihin.♦

¹⁶ Karem or mbarik lihi ambek limu mbara, ♦Mberem ushiwak mashi toson ter or mbanduwa? Nir bret ngashi ambu, karem or mbawa toson.♦

¹⁷ Jisas mashi os li mbari oson angop or heyeri sir. Uhu normu mbara, ♦Mberem ushiwak jir bretnjik ji mbandu? An Bretin na mbawa ambu nir. Mberem ushiwak ji hishakasha mendendu? Jir hishiyarinda ambu oj?

¹⁸ Jir misokome ngashi jir. Hako mberem ushiwak mbele mbele os a uwan ji heyenda ambu? Jir mambla ngashi jir. Hako mberem ushiwak ji mambla jindu?

¹⁹ Uhu mberem ushiwak ji hishakasha mendendu? Os bret tostava yeje hom a toltavaha ma 5,000-ik a harik li ari oson jimu hishanduwa. Oro wolok akwa sumbuyambu serkawu mbelmbel ji wolor? ♦ Karem or silirik limu mbara, ♦Serkawu 12-pelak ni wolori nira. ♦

²⁰ Urik ormu silira, ♦Os bret 7-pela a toltavaha ma 4,000-ik a harik li ari wolo akwa sumbuyambu serkawu mbelmbel ji wolor? ♦ Karem or silirik limu mbara, ♦Serkawu 7-pelak ni wolori nira. ♦

²¹ Urik ormu mbara, ♦Mbele mbele os a uri angop ji heyerakori sir. Hako mberem ushiwak ji hishiyarikwan ji hishandu? ♦

Misokome tumundari lar Jisas mbarik jivik or nari

²² Jisas nga ma ol orin tiyandari ma ondo nga yanga Betsaidak limu ira. Urik ol yanga orok fehendari ma ondo misokome tumundari lar orhik li laharaha limu sawera, ♦Mir misokome tumunda toton mbanak jivik or naka! ♦

23 Karem urik Jisas misokome tumundari oton mantle yok or lai ewehe tava orhin suntla ukuk or uhu ma otohi misokom mambuk or hautaha ormu silira, ♦Kas am mimu heyendu mo?♦

24 Karem or silirik or heyekurik or uhu ormu mbara, ♦Yawur a heye nembes. Hako ma lal mi ama hom li taltala iwak amu heyenduwa.♦

25 Urik Jisas indiyok tava orhin ma otohi misokom mambuk ormu hauowera. Urik misokome orhi armek si huririk ormu heyera, mbele mbele ol mas or heyendari ambu ondon.

26 Urik Jisas ormu mbara, ♦Mir avak yanga lasik iwa hala. Nombok yanga mihik ika!♦ Karem or mbashirik ormu ira.

*Pita korbak or saweri Jisas Avui Wasilaka or mbashirik tahanda ma ri
(Mt 16:13-20; Lk 9:18-21)*

27 Urik Jisas nga ma ol orin tiyandari ma ondo nga kuyanga os Sisaria Filipai nandari mishi orok limu ira. Li ihi nombok ormu lirin silira, ♦Hulaima nokopma rondo an lawe, karem li mbawak ji heyendu?♦

28 Karem or silirik limu mbara, ♦Lal mir Jon, hulaima nokopman fak tolofalenda ma mir, karem mbanda lir. Hako lal mir Elaija, karem mbanda lir. Hako lal mir profet ol mas lerawun landa lihi lar mira, karem mbanda lir.♦

29 Karem li mbarik ormu silira, ♦Hako jir jihinjik an lawe, karem ji hishindu?♦ Karem or

mbarik Pita mu mbara, ♦Mir hulaima nokopman jivinakmbaha Avui Wasilaka or kamaha nor mbashirik tahanda ma mira. ♦

³⁰ Karem or mbarik Jisas mashi os Pita or mbari mashi oson man li sawekurin ormu pantlera.

Jisas or haha indiyok or ushakuri mashin or saweri

(Mt 16:21-28; Lk 9:22-27)

³¹ Urik Jisas ma ol orin tiyayandari ondon ormu mbara, ♦Ma Jikisi Avui Wasilakahi avak nomorawu wasilakan or kishakwa ri. Avak Judama lida lihi nga bikpris ondo nga mashi Moseshin sawendari ma ondo nga orin li kumaifaha li mbashinak yanga anandik fehe ma orin jimandingormekwa ri. Ushinak niri frijip friishinak indiyok or ushakwa ri. ♦

³² Mashi oson or saweri kormba mendek si narik limu misira. Urik Pita Jisasin mantle yok or lai owehe mainkwambuk ormu mbara, ♦Erem mbawa hala! ♦

³³ Urik Jisas or tormblehe ma ol orin tiyandari ondon or heyeha ormu Pitan ngriara, ♦Laulaka mir haisi! Mashi os mi mbawa oso mbeek Avui Wasilakahi mashi ambu sir, wahau. Oso mashi tol misambik fehe lihi mashi sir. ♦

³⁴ Urik Jisas ma ol orok liri ondo nga ol orin tiyandari ma ondo nga or usharik li rarik ormu mbara, ♦Os anin ji tiyakunak ji hishi nahi, mbele mbele jihi amber ondon ji halaka. Uhu nomorawu os jihik talakwan miando hom ji kishaha anin ji tiyaka.

³⁵ Hako os mbele mbele jiji ondon ji toltambana nahi, avak mendek nakwa jir. Hako os anin ji hisihi anin ji tiyaha mbele mbele ondon ji hala nahi, kumak ermba ermbak linda oson jivai laka.

³⁶ Os mbele mbele misambik fehe nga mushak ji na nahi, wa mberem ji hishindu? Mbele mbele jiji ondo am jirin jelyakunda? Wahau.

³⁷ Mbele mbele jiji ondo mbeek jirin jelyaha ermba ermbak linda oson jirin hakwa ambu lir.

³⁸ Os ma misambi fehe ol kavakavan uhu mashi Avui Wasilakahin mblarnanda ondon ji ajehe hi anhin kormbak ji sawena ambu nahi, an nga erem, os misambi torok indik a rakuna wolo ukruharanda Avui Wasilakahi nga ensel ondo nga na raha karem a mbakwa nir, ♦Ma tondo na heyenda ambu nir.♦ Karem jirin a mbakwa nir.♦

9

¹ Ushihi mashi las nga Jisas ormu mbara, ♦Omendingak jirin amu sawenduwa, torok siwa lal li ha namber avak Avui Wasilaka os lirin or arangoshinak li likwa oso kormbak si talanak heyekwa lir.♦

*Jisas maome orhi apsham indingok er nari sira
(Mt 17:1-13; Lk 9:28-36)*

² Urik niri 6-pela li ishirik Jisas, Pita, Jems, Jon lirtonom or laha telemba lasik limu lawura. Am li lawuhu li heyerik Jisas maome orhi si tormblehe apsham indingak simu nara.

³ Urik kowe orhi os or faleri er nga si tormblehe avisha mendek simu nara. Mbeek ma misambik fehe lar kowe orhin or unak erem nandahi ambu sir.

⁴ Urik li heyerik Elaija fre Moses fri raha Jisas nga limu maimbara.

⁵ Urik Pita mu mbara, ♦Tisa, torok ni liwa osmu jivi mendek nanduwa. Halanak shikor aka nalmingrip torok ni uka. Las mihi, las Moseshi, las Elaijahi.♦

⁶ Mberem ushirik Pita mashi oson erem or mbar? Mbeek masakome nga siri ambu ri.

⁷ Urik kwandi las lirin si aulafaleshirik kwanindik limu sira. Urik kwanindik mashi las osmu mbara, ♦Ma orto jikisi indingo anhi ria. Orin wapnuku anhi amu ewenduwa. Mashi orhin ji misika.♦

⁸ Mashi oso karem si mbarik li haihandaheyeri, mbeek ma lar nga li heyeri ambu ri. Jisas nom orok siri ria.

⁹ Urik telemban li halaha li rakaha Jisas mu mbara, ♦Mbele mbele os ji heyewa oson ma lal sawewa ji hala! Undanak Ma Jikisi Avui Wasilakahi or haha mawan or halaha indiyok or usahashinak jivai saweka.♦

¹⁰ Urik mashi oson wavu lihikop li ewehe lihi ambek limu anasawera, ♦Mashi Ma Jikisi Avui Wasilakahi os mawan or halaha indiyok or usahakwa mashi oso mberemhi mashi sir?♦

¹¹ Uhu Jisasin limu silira, ♦Mir sawenak ni misi. Mberem ushiwak mashi Moseshin sawenda ma karem li mbandu, ♦Elaija avak masmas takwa ri. Or tashinakop kuma Avui Wasilaka kamahanda ma orto takwa ria.♦ Karem li mbandu?♦

¹² Urik ormu mbara, ♦Mashi oso ome sira. Elaija masmas or taha mbele mbelen armek or hundujerakoshinak Avui Wasilaka kama-handa ma oto kumasikop takwa ri. Mashi oso omendinga sir. Uhu mashi las nga karem li kayeri sir, ♦Ma Jikisi Avui Wasilakahi avak nomorawu wasilakan or kishanak hulaima nokopma avak orin kumaifakwa lir. ♦Karem li kayeri sir.

¹³ Hako jirin amu sawenduwa, Elaija angop tari ria.^{9:13} Urik mbele mbele kavakavan orin limu uri sira. Os maskop li kayehendari hom. ♦

Jisas wasimalengamba tolonda jikisi lar or mbarik jivik or nari

(Mt 17:14-21; Lk 9:37-43)

¹⁴ Urik Jisas nga ma nalmingrip ondo nga telem-ban li halaha limu takara. Li takaha li heyerik ma ol orin tiyandari ondo nga ma ol mashi Moseshin sawendari ma nga limu anambli anamblarnara.

¹⁵ Jisas tumsar or tarik li heyehe limu lishnyafara. Uhu orin heyekurik li ihi orin limu flehava kwara.

¹⁶ Urik ormu silira, ♦Mbele ji mbandu, ma ondo nga? ♦

¹⁷ Urik lar or lihi nindik siri lar oto Jisasin ormu mbara, ♦Tisa, jikishulayi anhi wasimalengamba toloshihindak mihik amu laharanduwa. Malengamba oto suwambushi orhin or arangoshindak mbeek maimbanda ambu ri.

¹⁸ Ermba ermbak orin or toloshihi or ermbe-wak misambik takatukuyinda ri. Uwak suntla

9:12: Sng 22:1-18; Ais 53:3; Mal 4:5 **9:13** **9:13:** Elaijan or mbari Jon man fak tolofalendari man or mbari sir. **9:13:** Mt 11:14

hermbo suwambushi orhik talaha fu orhin or tangrimbaha wanda ri. Uhu maome orhi sanguanaha wanda ri. Hako ma ol mirin tiyandari ma tondon a silirik wasimalengamba ototon mbeek li mbru ermbendahik nari ambu lir. ♦

19 Karem or sawerik ormu mbara, ♦ Jir anin hishiowenda ambu oj? Ermba ermbak jir nga na lihi mashin angop a sawewak ji misinda sir. Hako jir mbeek anin hishiowenda ambu jir. Wa, jikisi ototon laharaka. ♦

20 Karem or mbarik jikisi ototon limu laharara.

Urik wasimalengamba or jikisi ototon tolonda oto Jisasin or heyeye jikisi ototon or urik amba amban or kwarngarnaha misambik or takaha ormu torntarmblera. Karem urik suntla hermbo suwambushi orhik simu ngorora.

21 Urik Jisas avoko ma ototon ormu silira, ♦ Mbele wolo mendek jikisi toto wasimalengamba toloshirik karem or ur? ♦ Urik ormu mbara, ♦ Angop jikisakrik or nari wolokop.

22 Ermba ermbak wasimalengamba oto uwak hik or takaihi fak or ihi karem uhu orin or mandingormeshinak or hakwak unda ri. Os nirin mi rupshihi am mi unda nahi, jikisi anhi toton mbashinak jivik or naka, ♦

23 Karem or mbarik ormu mbara, ♦ Mberem ushiwak os mi mba, mir am mi unda nahi, karem mi mbandu? Misi, os ma lar anin or hishiowena nahi, os or mbawa hom a ukwa nir. ♦

24 Karem or mbarik kolomalok, avoko ma oto wasilakak ormu tlara, ♦ An mirin a hishiowenda

nir. Hako wavu anhi frijip frijip nanda osik anin jelyashinak kwambuk a sika. ♦

²⁵ Urik Jisas or sihi or heyerik ma musha mendek os or liri mishi orok olmu siralayantlera. Uhu wasimalengamba oton or ngriaaha ormu mbara, ♦ Malengamba mir suwambushi arangoho mambla jihinda mirin amu mbanduwa, mir jikisi toton halaha tala ika! Uhu avak indiyok orhik layiwa hala! ♦

²⁶ Karem or mbarik wasimalengamba oto wasilaka mendek or jisuwuhu jikisi oton or urik misambik or takaha handari hom ormu wara. Urik wasimalengamba oto or halaha ormu tala ira. Urik ma ondo li siheyehe limu mbara, ♦ Ayo, jikisi toto karem haw te! ♦

²⁷ Karem li mbarik Jisas or taha jikisi otohi tavan or tolorig ormu usasira.

²⁸ Erem or u lafakaha Jisas aka lasik ormu ira. Uhu or nga ma ol orin tiyandari ma nom nga orok li lihi limu silira, ♦ Ayo, nir mberem ushiwak wasimalengamba oton ni mbawak or tala indahi ambu? ♦

²⁹ Karem li silirik ormu mbara, ♦ Os mashi anhin ji misindiyaha Avui Wasilakan ji sawe nahi, wasimalengamban ji mbanak tulu ikwa ri. Nombo anandi las ngashi ambu sir. ♦

Jisas or haha indik or usahakuri mashin indik or saweri

(Mt 17:22-23; Lk 9:43-45)

³⁰ Jisas ol orin tiyandari ondo nga nom li likurik or hishiri osik yanga oson li halaha kuyanga Galilin li tikrihi limu ira.

³¹ Am li ihi lirin karem normu sawera, **◆**Ma Jikisi Avui Wasilakahin avak tavarenje ma kavahik li halashinak orin li jimandingormeshinak hakwa ri. Or haha niri frijip fri ishinak indiyok usahakwa ria, **◆** karem ormu mbara.

³² Hako lir mbeek maintontlo os or mbari oson yariri ambu lir. Uhu orin li silinak or sawenak li misikurin limu ajera.

Lawe maifuk siku?

(Mt 18:1-5; Lk 9:46-48)

³³ Urik Jisas nga ma ol orin tiyandari ondo nga yanga Kaperneamik li taha aka lasik limu layi lira. Akak li layihi Jisas ormu lirin silira, **◆**Jir mbel mashin nombok ji mbaharawak a misiw? **◆**

³⁴ Karem or silirik lir mbeek mashi las mbari ambu lir. Mberem ushirik? Nombok li rari wolo lihi ambek malakamak li nakurin anatariri ola. Karem uri osik lir mbeek mashi kas mbari ambu lir.

³⁵ Uhu Jisas or taka lihi ma 12-pela ol orin tiyandari ondon or usharik li rarik ormu sawera. **◆**Os ma lar Avui Wasilakahi misokomek malakamak or nakwak or hishi nahi, wa orhinjik or hafakaha ma amber or jelyaka. **◆**

³⁶ Karem or mbaha jikisakri kanda lar lihi nindik or tolo laharaha findumushirik or sirik ormu sawera,

³⁷ **◆**Os jikisakri kanda roto hom nawan hi anhik armek ji u nahi, wa os jimu anin rupshinduwa. Wa antonom nembes, wahau. Avui

anhi or mbashirik a rahanda orto er nga jimurupshinduwa.❖

Ma ol jirin wutarik owenda ambu ondo jihi ma lira

(Lk 9:49-50)

³⁸ Urik Jon Jisasin ormu sawera, ❖Tisa, nir ni heyewak, ma lar wasimalengamba ondon hi mihik or mbru ermbewak li tulu iwa re. Hako ma oto or mbeek nir nga nakrem sinda ambu ri. Ushiwak orin ni pantlewa.❖

³⁹ Urik ormu sawera, ❖Orin ji pantlewa hala! Misi, os ma lar hi anhi mbele las apsham nanda ma undahi ambu oson or u nahi, or mbeek kolomalok mashi kavan anin mbakwa ambu ri.

⁴⁰ Os ma lar wutari nihik nana ambu nahi, nihi ma lar oria.

⁴¹ Os ma lar jirin or heyeye mba, ❖Ma rondo Jisasin tiyanda ma tolira.❖ Karem or mbaha uksembe kas or hanak ji a nahi, omendingak amu jirin sawenduwa, os or uwa oso Avui Wasilaka mbeek or hishakwa ambu ri, wahau. Kumakop wasan or hakwa ri.❖

Kavakavan unda nombo si uwak Jisasin hishindiyananda nombo kavak nanda sir

(Mt 18:6-9; Lk 17:1-2)

⁴² ❖Os ma lar jikisakri kanda ol mashi anhin misindiyananda ondon or mbaskashinak kavakavan li u nahi, ma or mbaskashiwa oto kumak avak kavak nakwa ri. Os sunja lakan jekapnashi orhik li ishitivihi fak li ermbeshinak or uk aha or ha nahi, oso mbeek lakak nawa ambu sir.

Mberem ushiwak? Kumak avak kava indingak er nakwa ri.

⁴³⁻⁴⁴ Os tava jiji si mbango nahi, os erem uwa yokon andulek shikoro ermbenak si ika. Ushihi tava yeje nom ji nahandanak kumak avak os ermba ermbak linda oson jivai laka. Las avak tava evrembam ji nahandanak hik ji inda ngashi.

⁴⁵⁻⁴⁶ Os kumba jiji mbango nahi, kumba os erem uwa yejen andulek shikoro ermbenak si ika. Ushinak kumba yeje nom ji nahandanak ermba ermbak linda oson kumak jivai laka. Las avak kumba evrembam ji nahandanak hik ji inda ngashi.

⁴⁷ Os misokome jiji haihanda heye nahi, las kwarko ermbenak si ika. Unak misokome yelndamkop ji naha avak yanga jivi Avui Wasilakahik ji ika. Las avak misokome evrembam ji nahandanak hik ji inda ngashi.

⁴⁸ Hi oso mbeek usunguanda ambu sir, wahau. Ermba ermbak er unda sir. Unak yanga orok nindi hom nanda ondo maome jihin shikoro akwa lira. Uhu ondo mbeek mendek nakwa ambu lir.

⁴⁹ Ofan li undari wolo waswok li ermbeshirik Avui Wasilakahi misokomek jivik nandari sir. Uhunda hom Avui Wasilaka kavakava ol ji undan hik or suwushinak jivik nakwa jir.

⁵⁰ Jir akwan waswok ji ermbeshiwak jip anda sir. Uhunda hom Avui Wasilaka ma orhin erem or ushiwak akwa jivi hom jivik nanda ola. Hako os waswo jivik si nana ambu nahi, mberem ni unak

indik jivik si naku? Wahau. Uwosik jir waswo jivi hom ji naha ma misambik fehe lihi nindik armek ji lika, ♦ karem ormu sawera.

10

*Jisas nokoven turanda nombon or pantleri
(Mt 19:1-12; Lk 16:18)*

¹ Jisas yanga oson or halaha ormu provins Judiak ikmbaha ira. Or ihi fa Jordanin or mbuhu kauyok ormu ira. Urik ma musha orhik li ralandirsarik mashin ormu sawera, os ermba ermbak or ewesawendari hom.

² Urik Farisi lal li taha men li mbanak or mbanak li heyekmbaha limu silira, ♦ Lo nihi mberem si mbandu? Os nokove nihin men semben ni turaha ni mbashinak si ika, karem ni mba nahi, jivik nawa os? ♦

³ Karem li silirik Jisas mu lirin silira, ♦ Misumu nihi Moses mashi os or kayehendari mberem si mbandu? ♦

⁴ Karem or silirik limu mbara, ♦ Karem or kayeri sir, os ma lar nokove orhin or turaha sirin or halakmbaha or hishi nahi, wa jekamba las karem or kayeka, ♦ Nokove anhi oson avak a halakwa nir. ♦ Karem or kayeshinak li heyeshinak sivai hala ika. ♦

⁵ Urik ormu sawera, ♦ Mberem ushirik Moses mashi oson or kayeri? Jir ferfar naha mashi Avui Wasilakahin ji mblarnandari osik Moses mashi oson or kayehe jirin hari ri.

⁶ Hako armek ji misi, mas araje wolok Avui Wasilaka mbele mbele ondon or uri wolo hulayi nga nokove nga or uri vri.

⁷ Uhunda osik hulayi or nokoplawa wolo avoko nijava orhin or halaha nokove orhi nga linda vri.

⁸ Uhu opmu maome namtaskop nanda vria, mbeek apshambak nanda ambu vria.

⁹ Uhunda osik mbele las os Avui Wasilaka or ananjahanda oso mbeek ma misambik fehe lar tlendahi ambu sir. ♦

¹⁰ Karem or mba lafakaha aka lasik ormu ira. Or nga ol orin tiyandari ma ondo nga nendekop akak li lihi limu silira, ♦Mashi os erem mi mbari mashi oso mberemhi mashi sir? ♦

¹¹ Urik ormu sawera, ♦Os ma lar nokove orhin or turaha or mbashinak si inak nokove anandin or la nahi, wa ma orto nokophirmbirinda ma ria.

¹² Uhunda hom os nokove las hula sihin si halaha hula anandin si siwa, sir erem hulatulhakanda nokove sira. ♦

*Hulaima nokopma jikisi lihin Jisasik li laharari
(Mt 19:13-15; Lk 18:15-17)*

¹³ Hulaima nokopma jikisakri lihin Jisasik limu laharara. Unak lirin or toloho Avui Wasilakan or sawenak lirin armek or ukmbahan. Hako orin tiyandari ma ondo li heyeye ma ondon limu ngriara.

¹⁴ Urik Jisas or heyeye wavu orhi osmu kavak nara. Uhu ormu mbara, ♦Jikisakri tondon halashinak anhik li raka. Jir avak lirin ji pantlewa

hala. Ma ol jikisakri tondo hom nawa Avui Wasilakahi krahak li sihi orhik ikwa lira.

¹⁵ Omendingak jirin amu sawenduwa, os ma lar Avui Wasilakahi krahak or sikwak or hishi nahi, jikisakri tondo hom or naka. Os lir hom or nana ambu nahi, or mbeek Avui Wasilakahi krahak sikwa ambu ri, wahau.◆

¹⁶ Karem or mbaha jikisi ondon or laharaha tava orhik lirin or toloho Avui orhi lirin arme-sarmek or ukmbaha ormu sawera.

Ma or ya mbele mbele mushak nanda oto Jisasik or tari

(Mt 19:16-30; Lk 18:18-30)

¹⁷ Jisas yanga oson or halaha or ikmba urik ma lar orhik or shirinya raha Jisas siri mishik pasir or taha kumbambongon or huvuhu ormu silira, ◆Mir tisa jivi mira. Anin sawenak a misi, mberem a uhu os ermba ermbak linda oson avai laku?◆

¹⁸ Karem or silirik Jisas mu mbara, ◆Mberem ushiwak an jivi, karem mi mbandu? Avui Wasilaka namtar nom jivi mende ria.

¹⁹ Mashi os Moses karem or kayendari ondo angop mi heyendari lir, man mandingormewa hala, nokophirimbirihi hulatolhakawa hala, hirnyawa hala, man sembe mbawa hala, man haimba handambaha mbele mbele lihin lawa hala, avoko nijava mihin tiyaha mashi frihin misika.◆

²⁰ Karem or mbarik ormu mbara, ◆Tisa, os jikisakrik a nari wolokop sishi raha mashi ondo amber angop a tiyarakonda nir.◆

21 Karem or mbarik Jisas orin or heyehe ormu mbara, ♦Mirin amu rupshinduwa. Hako mbele las os mendek mi nawak amu heyenduwa. Mir mbele mbele mihi ondon mi mbashinak li frungawushinak ya ondon mi laha erndakava ondon haka. Ushihi ra anin mi tiyaka. Os erem mi uwa kumak hevenik mi lakundan os mimu hundujenduwa. ♦

22 Karem or mbarik ma oto fuma kava heyehe wavu orhi kavak si narik or halashihi ormu ira. Mberem ushirik? Or ya mbele mbele mushak nandari ora.

23 Urik Jisas ol orin tiyandari ma ondon or heyehe ormu mbara, ♦Ma ol mbele mbele nga mushak nanda ma ondo Avui Wasilakahi siyok li sikmbaha li hishiwa anala mendekwa lir. ♦

24 Karem or mbarik wavu lihi musha mushak li hishihi limu mbara, ♦Ayo, mashi toso mberemhi mashi sir? ♦ Urik ormu mbara, ♦Ji misi, os Avui Wasilakahi siyok ji sikmbaha ji hishi nahi, anala mendekwa jir.

25 Kamel lar am kowen tlavanda nil washi orok layikundar? Wahau. Uhunda hom ma ol mbele mbele mushak nanda ondo os Avui Wasilakahi siyok li sikmbaha li hishiwa kava ukwa mende sir. ♦

26 Karem or mbarik ol orin tiyandari ma ondo li lishnyafaha lihi ambek limu mbara, ♦Os erem si na nahi, wa lawe avak ermba ermbak linda oson laku? ♦

27 Urik Jisas lirin or heilaha ormu mbara, ♦Mbele mbele ol ma undahi ambu ondo Avui Wasilaka or undahi lir. ♦

28 Urik Pita mu orin silira, ♦Misi, mbele mbele

nihi amber angop ni halarakoho mirin nimu tiyanduwa. Hako mbele menden ni laku? ♦

²⁹ Karem or silirik Jisas mu mbara, ♦ Omendingak jirin amu sawenduwa, ma ol anin tiyakwak hishiwa ma ondo mbele mbele lihi, aka, mahasanje, jikanoka, avoko nijava, jikisi, nowe lihi nga li halaha anin li tiya nahi,

³⁰ os misambi torok li liwa wolo Avui Wasilaka mbele mbele ol li halawan lihi farniyik warje nga or hakwa lir. Hako nomorawu er nga lirik talakwa lir. Uhundanak kumak ermba ermbak linda oson livai laka. ♦

³¹ Uhu mashi las nga ormu mbara, ♦ Ma ol misambi torok maifu iwa ma ondo kumak avak ta kumasikwa lir. Unak ma ol ter wolok kumasi iwa ondo kumak avak maifu ikwa lir. ♦

Jisas or haha indiyok or usahakuri mashin indik or mbari

(Mt 20:17-19; Lk 18:31-34)

³² Urik Jisas nga ol orin tiyandari ma ondo nga yanga Jerusalemik li ikmba limu ura. Hako Jisas or maifu irik ol orin tiyandari ondo li kumasihi wavu apsham apsham limu hishira. Urik ma ol lir nga iri ondo er nga wavu musha mushak limu hishira. Urik Jisas ma 12-pela ondo nom apsham or lai ewehe mbele mbele os orhik talakurin lirin ormu sawera,

³³ ♦ Ji misi, avak Jerusalemik ni ikwa nir. Unak Ma Jikisi Avui Wasilakahi oton tavarenje bikpris nga mashi Moseshin sawenda ma ondo nga lihi tavak li hakwa ri. Unak orin li kotim uhu orin li mandingormekmbaha mbaolsolokwa lir.

³⁴ Uhu Judama ambu ondohi tavak li ha-lashinak orin li okolehe suntlayashihi wakoroho li mandingormekwa ri. Unak niri frijip fri ishinak indik usahakwa ri, ❖ karem ormu lirin sawera.

Jems nga Jon nga malakamak fri nakurik fri mbari
(Mt 20:20-28)

³⁵ Urik Jems fre Jon Sebedihi jikisi ovro Jisasik fri raha frimu silira, ❖ Tisa, shir mbele las mirin shi silinak os shi siliwa hom am shiri ukundam? ❖

³⁶ Karem fri silirik ormu silira, ❖ Wa, mberem a ukmbaha si hishindu? ❖

³⁷ Urik frimu mbara, ❖ Kumak os kwambu mihi kormbak si nashinak malakamak mi naha yanga mihik mi liwa wolo shirin halashinak shir nga malakamak shi naka. Halanak shir lar tapmama yok or linak lar tava ashi yok or lika. ❖

³⁸ Karem fri sawerik ormu mbara, ❖ Shir mbeek os shi siliwan hishiyariwa ambu shir. Shir nomorawu os anhik talakwa oson am kishandahi osh? Os jeseng anda uku os a akwa oso am erem andahi osh? Nomorawu os a kishakwa oso ma fak or siwak fa si rasa si sirinda hom nakwa sir. Shir am erem kishandahi osh? ❖

³⁹ Urik frimu mbara, ❖ He, shi kishandahi shir. ❖

Karem fri mbarik ormu mbara, ❖ Ome sira. Nomorawu os anhik talakwa oso shihik er nga talawa sir. Os fa si rasaha si sirishinak a sikwa oso shir er nga shi sikwa sira.

⁴⁰ Hako ma ol tapmama anhi yok linak tava ashi anhi yok likwa ma ondo an mbeek a kamakwa ambu nir. Ma ol Avui Wasilaka kamahanda ma ondo nom or mbashinak orok likwa lir. ♦

⁴¹ Urik ma 10-pela ondo Jems fre Jon Jiasin fri siliri mashi oson li misihi limu fririn ngriara.

⁴² Urik Jisas lir amber or usharik li ralandirsarik ormu sawera, ♦ Malakama tol misambik linda angop ji heyenda lir. Lir awu awuk li mbashiwak hulaima nokopma lihi siyok li sihi os li mbawa hom unda lir.

⁴³⁻⁴⁴ Hako jir erem ji uwa hala! Os jir lar malakamak or nakwak or hishi nahi, wa orhinjik or hafakaha mahi siyok or sika.

⁴⁵ Ma Jikisi Avui Wasilakahi oto mbeek misambi torok malakamak or nakurik tari ambu ri, wahau. Ma amber jelyaha lihi farniyik or hakurik tari ri. Os erem or unda osik jir erem ji uka. ♦

Jisas misokome tumundari lar or mbarik jivik or nari

(Mt 20:29-34; Lk 18:35-43)

⁴⁶ Jisas nga ma ol orin tiyandari ondo nga yanga Jerikok li talaha li irik ma musha mendek orin limu tiya ira. Li ihi misokome tumundari ma lar limu heyera. Ma oto nombo sumbuk or lihi ya mbele mbelenjik lishi silindari ma ria. Hi orhi Bartimeus oria, jikisi Timeushi ria.

⁴⁷ Or lihi nor misirik Jisas Nasaretik fehenda ormu rara. Urik wasilaka mendek ormu ushambara, ♦ Jisas, jinirmbanira Devithi mirin, an wavu mi hishiwa. ♦

⁴⁸ Karem or mbarik ma ondo olmu orin ngriara,
 ♦ Mir suwambushi mihin arango ho mayam lika!
 ♦ Hako indik wasilaka mendek ormu usham-
 bara, ♦ Mir jinirmbanira Devithi mirin, an wavu
 mi hishiwa. ♦

⁴⁹ Urik Jisas ormu mbara, ♦ Ma oton ji mbanak
 or ta. ♦ Karem or mbarik orin limu ushara,
 ♦ Wavu mihin halashinak kwambuk si na. Usaha
 i, or mirin ushandu. ♦

⁵⁰ Urik kolomalok kousamba orhin or tlolo
 lafakaha Jisasik ormu ira.

⁵¹ Urik Jisas ormu silira, ♦ Mberem a miri ukm-
 baha mi mbandu? ♦ Urik ormu mbara, ♦ Wasi-
 laka, a heyekmbaha amu hishinduwa. ♦

⁵² Urik ormu mbara, ♦ Anin mi hishiowenda
 nombo orok misokome mihi avak jivik nakwa sir.
 Avak usaha ika. ♦ Karem or mbarik kolomalok
 misokome orhi si huririk or heyeye nor usaha
 ormu Jisasin tiya ira.

11

Jisas king hom Jerusalemik or layiri
 (Mt 21:1-11; Lk 19:28-40; Jn 12:12-19)

¹ Jisas nga ol orin tiyandari ma ondo nga am
 Jerusalemik li layikurik kuyanga Betfage nga Be-
 tani nga op telemba Oliv sumbu orok nandari
 mishik limu talara.

² Urik orin tiyandari ma frijip ormu mbara,
 ♦ Kuyanga kasai shi heyewa orok shi ihi shi
 heyenak donki akri sahanda las os orok kuvuk li
 ishinak sikwa sir. Donki oso mbeek ma lal mas

li lihi yahanda ambu sir. Hako avak kuvun shi sorngoho anjik shi laharaka.

³ Unak os ma lal shirin li silihi li mba, ♦ Mberem ushiwak donki oson shi laha indua? ♦ Karem li sili nahi, karem shi saweka, ♦ Wasilaka lerawu nga nor nawa osik or mbashiwak shimu laha ikmba unduwa. Hako lerawu oson or larakoho avak or mbashinak donki oson indiyok shi laharakwa shir. ♦ ♦ Karem or saweshirik frimu ira.

⁴ Fri ihi fri heyerik donki las nombo laka os fri iri yok li ishishirik simu sira. Urik kuvu oson fri sorngoho frimu tolo laha ikmbaha ura.

⁵ Urik ma lal pasir li sihi li heyehe limu silira, ♦ Mberem shi ukmbaha undu, donki oson shi kup sorngowan? ♦

⁶ Karem li silirik os Jisas fririn or saweri nombo hom frimu sawera. Urik li halashirik frimu laha ira.

⁷ Donki oson fri laha ihi Jiasin frimu hara. Uhu kousamba frihin fri tloloho donki heyek fri eweshirik Jisas mu lawu lira.

⁸ Urik ma musha li talandirsaha kousamba lihin li tloloho nombok limu lere laha ira. Urik ma lal mi tavan li shitlehe olmu er nga nombok lere laha ira.

⁹ Urik lal maifuhu irik lal kumasihi irik Jisas nindik ormu ira. Karem li ihi rupshihi limu mbara,

♦ Hosana, ka ni rupkapshika. Avui Wasilaka avak ma or hi orhik tawa toton armek or ukwari.

¹⁰ Or Avak misumu nihi Devit malakamak or nahanda hom or naha nirin arangoho

washilikwa ri. Karem uwosik hi Avui
Wasilakahin ni hauoweka. ♦ *Buk Song*
118:25-26

¹¹ Karem li mbaha Jerusalemik limu tara. Urik Jisas tempel akak or layihi mbele mbele ol aka orok nandan ormu heyera. Hako angop si homirik or halaha ma 12-pela ondon or laha indik yanga Betanik li ihi orok limu wara.

Jisas mi fik oson or mbarik kavak nari sir
(Mt 21:18-19)

¹² Li wahandashihi am nirsumbuk si narik yanga Betanin li halaha limu ira. Li ihi Jisas nombok ormu erenghara.

¹³ Uhu nor heyerik mi las hi sihi fik, karem li ushandari oso osmu kandakar nga homek siri sir. Mikukwa sihi musha mendek nari sir. Urik mi siji lal si na nahi, nor a, karem mbaha pasir ormu ira. Or i heyeri mbeek mi siji las nga nari ambu sir. Mikukwa nom amba amba nari sir. Hako mbeek akwan si wakuri wolok nari ambu sir.

¹⁴ Urik mi oson ormu mbara, ♦ Nyir avak akwa ome nga mbeek nyi wanak ma li nimba akwa ambu nyir, wahau. ♦ Urik ma ol orin tiyandari ondo mashi oson limu misira.

Jisas ma ol tempel akak ya lerawun larin or jila kria ermberi
(Mt 21:12-17; Lk 19:45-48; Jn 2:13-22)

¹⁵ Jisas nga ma ol orin tiyandari ma ondo nga Jerusalemik li lawuhu tempel aka os inyin li washu arangondari mishi orok limu layira. Li layihi sihi Jisas ma ol orok ya lerawun landarin or heyeye teye os yan li ewehe ananduwendari

teye ondo nga kawu ol li lindari ondo nga or laha normu ermbere. Uhu ma ondo nga or kria eremberik tempel aka hikriyok limu ralara.

¹⁶ Ushihi mbele mbele lihin tempel aka os inyi nga li arangondari mishi orok li laharakurin ormu pantlera.

¹⁷ Uhu ormu mbara, ♦Jekamba Avui Wasi-lakahik karem li kayeri osa, ♦Aka anhi oso anin li sawenda mishi sira. Ma ol yanga yangak fehenda aka orok li raha anin li hishiowehe anin li sawenda mishi sira, ♦karem li kayeri sir. Hako ter os jimu uwak hirnyanda ma lihi aka hom osmu nanduwa. ♦

¹⁸ Urik hetpris nga mashi Moseshin sawendari ma ondo nga mbele mbele os Jisas urin li misihi nombo nombo os orin li mandingormekurin limu mbara. Mberem ushirik? Ma musha angop Jisas saweri mashin misikurik hishiri lir. Uri osik las avak ma amber orin li tiyaku, karem mbaha limu ajera.

¹⁹ Urik am si homirik Jisas nga ma ol orin tiyandari ondo nga Jerusalemin li halaha limu ira.

*Mi fik oso maintontlo sihi karem nanda sir
(Mt 21:20-22)*

²⁰ Li i wahandaha nirsumbuk indik li ihi mi fik os hinyer Jisas or mbari oson li tikrihi li heyeri mi oso angop hatlayiri sir.

²¹ Urik Pita mashi os Jisas saweri oson or hishihi ormu mbara, ♦Tisa, mi toson heyewa.

Hinyer mashi os mi toson mi mbahanda hom angop hatlayiwa sir. ♦

²² Urik Jisas mu sawera, ♦ Jir avak kwambu mendek Avui Wasilakan ji hishioweka.

²³ Omendingak jirin amu sawenduwa, os wavu frijip frijip ji hishina ambu nahi, os ji mba, ♦ Telemba nyir usaha fa lakak layika. ♦ Karem ji mba nahi, si usa indahi sir.

²⁴ Uhu mbele las Avui Wasilakan sawehe ji mba, ♦ Avak os orin a sawewa hom nakwa sir. ♦ Karem ji mba nahi, os ji hishiwa hom erem nakwa sir.

²⁵⁻²⁶ Uhu Avui Wasilakan ji sawewa wolo mbele kava las os ma lar jirin or uhundan indik ji hishi nahi, jivai mbaka, ♦ Mberem uwana. Am nawa kava sir. ♦ Os karem ji mba nahi, Avui Wasilaka er nga jirin or heyeye kavakava os ji undan avak or laha ermbekwa sir. ♦ 11:25-26

Jisasin li siliri, ♦ Lawe mbashiwak lerawu oson mi landu? ♦

(Mt 21:23-27; Lk 20:1-8)

²⁷ Urik Jisas nga ma ol orin tiyandari ondo nga indiyok Jerusalemik limu lawura. Uhu Jisas tempel aka os inyi li washi arangondari mishi orok ormu ira. Urik bikpris nga mashi Moseshin sawendari ma ondo nga orok limu tara.

²⁸ Li taha limu silira, ♦ Lawe kwambu oson hashiwak lerawun mi landu? Lawe mbashihindak lerawun mi landu? ♦

11:23: Mt 17:20 **11:24:** Mt 7:7 **11:25-26** **11:25-26:**
Saveman lal karem hishinda lir, mashi kaso nga li kayeri sir.
♦ Hako os erem ji una ambu nahi, kavakava os jihik nawan mbeek
or laha ermbekwa ambu sir. ♦ **11:25-26:** Mt 6:14-15

²⁹ Karem li silirik Jisas mu mbara, ♦Os mbele las jirin a siliwan armek ji sawenak a misi nahi, an nga vai a sawenak ji misikwa sir, lawe or mbashihindak lerawun a landu.

³⁰ Ji sawenak a misi, Jon hulaima nokopman fak tolofalendari ma oto lerawun os or lari Avui Wasilaka mbashirik, mo ma misambik fehe mbashirik lerawu oson lari or? ♦

³¹ Karem or silirik lihi ambek limu mbara, ♦Mberem ni mbakwa ambu re. Os ni mba, Avui Wasilaka mbashirik lerawun or lari. Karem ni mba nahi, avak or mba, mberem ushirik orin ji misindiyakurin ji halar?

³² Hako os ni mba, ma misambik fehe mbashirik lerawun or lari. Karem ni mba nahi, ma rondo avak li waplelenaha nirin kavak nakwa ola. Mberem ushiwak? Jon oto profet oria, karem hishinda ola. ♦

³³ Karem li mbaha limu mbara, ♦Nir ni hishiwa kom te! ♦ Urik ormu mbara, ♦An ngana, an mbeek a sawekwa ambu nir, ma or mbashihindak lerawu toson a lawan. ♦

12

Sauheima os noumashama hala ishirik ma kava nga hiniyin li ori

(Mt 21:33-46; Lk 20:9-19)

¹ Urik Jisas sauheima las ormu sawera, ♦Ma lar wain nowe las or larakoho inyin or washi arangoho aka os nowe oson li washilikundari aka nga ormu ura. Uhu wain sijin li jimbressekundari mishin er nga ormu ura. Mbele mbele ondon or

urakoho nowe oson ma lalhi tavak or halashihi yanga lasik ormu ira.

² Uhundarik wain siji ondo am li nivikuri wolok si narik ornjik lerawun landari ma lar or mbashirik ornjik lal or nimba laharakmbaha ormu ira.

³ Hako nowe oson washilindari ma ondo orin er li jihi li mbashirik indiyok tapas ormu ira.

⁴ Urik hovok ma ome lar or mbashirik ormu ira. Or irik or er nga li jimartloho li mbashirik indiyok ormu ira.

⁵ Urik hovok ma anandi lar nga or mbashirik ormu ira. Or irik orin li jihi er li mandingormeri ria. Karem urik hovok ma mushak or mbashirik limu ira. Urik erem li jiri lir. Ma lal men li jiri lir. Hako lal li jimandingormeri lir.

⁶ Orokop noumashama lerawu orhin landari ma amber li mandingormeshirik or lihi ormu hishira, ♦ Jikisi anhi namtar numbu tor a rupshindan avak a mbashinak or inak mashi orhin misikwa lir. ♦ Karem or hishihi nor mbashirik ormu ira.

⁷ Or irik nowe oson washilindari ma ondo li heyehe limu mbara, ♦ Noumashama jikisi orhi indingo ormu tanduwa. Hako ka ni i orin ni mandingormehe mbele mbele orhi ondon hiniyin ni oka. ♦

⁸ Karem li mbaha orin li jimandingormehe maninimba orhin li kishalayi hikriyok limu ermbera. ♦

⁹ Jisas sauheima oson or sawerakoho ma ol orok lirin or heyehe ormu mbara, ♦ Mberem ji hishindu, noumashama oto kumak or taha ma

ondon mberem orvai mbaku? Avak or taha ma kava tol nowe roson washilinda rondon or mandingormehe nowe oson avak ma anandi lalhi tavak or hakwa sir.

¹⁰ Mashi os jekamba Avui Wasilakahik li kayehendarin heyenda ambu oj? Karem li kayeri sir,

¹¹ ♦Sunja ma akan unda, kava, karem li hishihi li ermberi sir. Hako wahau, angop worm-bonawa hom maifuk ormu sinduwa. Wasilaka vai oson or unak ni heyenak jivik nakwa sir. ♦ ♦ *Buk Song 118:22-23*

¹² Jisas sauheima oson or sawerik Farisi ondo nga mashi Moseshin sawendari ma nga limu misira. Mashi oso sayi hom lirin jiri sir. Urik sunguwavu lihi kavak er nari sir. Urik Jisasin li tolokmbaha limu ura. Hako ma musha mendek orok li lishirik li ajehe er li halaha limu ira.

Takis yan Romik fehenda malakamanjik li hakwa os mo wahau?

(Mt 22:15-22; Lk 20:20-26)

¹³ Urik Judama lida lihi li mbashirik Farisi ma lal nga Herothi ma lal nga Jisasik li taha li mbanak or mbanak li heyekmbaha limu rara, os mashi las or mbanak kavak si na nahi, mashi orok orin li toloho li kotim ukmbahan.

¹⁴ Li raha Jisasin limu mbara, ♦Tisa, nir ni heyewa, mir mashin omendingak sawenda mira. Mir mbeek malakama ondon ajehe lirin hokovikmbaha mashin sawenda ambu mir. Malakama nga erndakava nga Avui Wasilakahi mashin nakrem er sawenda mira. Uwosik ni raha mirin nimu silinduwa, mir mberem mi hishindu,

os takis yan Romik fehenda malakama lihi Sisar oton ni ha nahi, jivi os mo kava os? ❖ karem limu silira.

15 Hako Jisas angop or heyeri sir, os orin li oweiweiheyekmbaha li rari oson. Uri osik ormu mbara, ❖ Mberem ushiwak anin ji oweiweiheyekmbaha torok ji raw? Hako ya las ji laharanak a heye na sawenak ji misika. ❖

16 Karem or mbarik ya las li harik ormu silira, ❖ Ya roso lawehi fumunyava nga lawehi hi nga si nandu? ❖ Urik limu mbara, ❖ Sisarhi ambe vria. ❖

17 Urik ormu mbara, ❖ Mbele mbele ol Sisarhi ondo indiyok orin ji haka. Hako mbele mbele ol Avui Wasilakahi ondo indiyok orin ji haka. ❖ Karem or mbarik mashi oson li misihi limu lishnya mendera.

Sadyusi lal Jisasin li siliri, ❖ Ma ol hahandari ondo indiyok usahakwa ol mo wahau? ❖

(Mt 22:23-33; Lk 20:27-40)

18 Judama lal Sadyusi, karem li ushandari ma karem hishindari lir, ma ol hahandari ondo mbeek indiyok usahakwa ambu lir. Karem uhu Jisasik li raha orin limu silira,

19 ❖ Tisa, mashi os mas Moses nirin or kayehendari karem sawendari sir, ❖ Os ma lar jikisi nga nor na namber or hashinak maha orhi lar mumbla oson or ewehe jikisi nga fri nawa, tlavu ji oto sanjelaka or hahanda orhik nakwa ri. ❖ Moses karem or kayeri sir.

²⁰ Hako misi, mas mahasanje 7-pelak lindari lir. Uhu sanjelaka nokove las or laha jikisi nga na number hari ri.

²¹ Ushirik maha orhi mu mumbla oson or ewehe mbeek jikisi nga fri na number or hashirik orhi hindiyashi mu nokove oson lara. Uhu or er nga hari ri, mbeek jikisi nga nari ambu vria.

²² Orokop mahasanje 7-pela ondo nokove oson li laha mbeek jikisi nga nari ambu lir. Ushirik amber li hashirik nokove oso nga simu hara. Uhu mbeek jikisi nga nari ambu sir.

²³ Hako avak mi mbanak ni misika, ma ol hahanda kumak indik li usahana wolo nokove oso avak lawehik sivai naku? Mahasanje ondo amber sirin lari ola.❖

²⁴ Karem li silirik Jisas mu sawera, ❖Jir mbeek mashi os jekamba Avui Wasilakahik li kayendari nga kwambu orhi nga heyekrahakoronda ambu jir. Uwosik os jimu surunduwa.

²⁵ Ma ol hahanda indiyok li usahakwa wolo mbeek hulasihi nokoplakwa ambu lir. Lir avak ensel ol yanga jivik fehenda ondo hom nakwa lir.

²⁶ Hako os ma hahanda indiyok li usahakwa ambu, karem ji hishi nahi, wa anin ji sawenak a misi, mashi las Avui Wasilakahi jekambak mberem li kayer? Karem li kayeri osa, ❖Avui Wasilaka orhinjik ormu mbara, ❖An God Abrahamhi, Aisakhi, Jekophi, lihi God anira,❖ karem Wasilaka mu mbara.❖

²⁷ Abraham, Aisak, Jekop lir angop maskop hari lira. Hako masikome lihi ol Avui Wasilaka nga lindu. Mashi os or mbari oso mu nirin

kormbak mukunduwa, Avui Wasilaka mbeek ma ol hahanda lihi God ambu ri. Or God ma ol er linda lihi God oria. Uwosik os ma hahanda indik li usahakwa ambu, karem ji hishi nahi, os jimu mbele mendenduwa. ♦

Lo maifu mende

(Mt 22:34-40; Lk 10:25-28)

²⁸ Urik mashi Moseshin sawendari ma lar or taha nor misirik Jisas nga Sadyusi ondo nga limu mbahanjira. Uhu or misirik Jisas saweri mashi oso jivi mendek si narik ormu misira. Uhu Jisasin ormu silira, ♦Mberemhi lo os maifuk naha lo anandin tikrindu? ♦

²⁹ Urik Jisas mu sawera, ♦Lo maifu mende kas amu sawenduwa. Jir yanga Israelik fehenda ma jirin, mashi kason yawur ji misika. God nihi namtar numbu, Avui Wasilaka mende ria.

³⁰ Avak orin wapnuku jihik ji eweka. Uhu avak sunguwavu jihi nga masakome jihi nga hishiyarinda jihi nga lerawu os ji lahanda kwambu jihi nga avak orin er ji haka. Lo maifu mende kasira.

³¹ Lo nindisik sinda oso karem, jir avak ma anandin ji rupshika, os jihinjik ji rupshinda hom. Lo ovro mende nom lo anandi amber ondon tikrihi wasilakak nanda vri. ♦

³² Karem or mbarik ormu mbara, ♦Tisa, mashi os mi sawewa oso jivi mende sira. Omendinga sira, Avui Wasilaka namtar nom God nihi oria.

³³ Uhunda osik nir avak orin wapnuku nihik ni eweka. Uhu sunguwavu nihi nga masakome nihi nga hishiyarinda nihi nga lerawu os ni lahanda kwambu nihi nga orin ni haka. Uhu

ma anandin ni rupshika, os nihinjik ni rupshinda hom. Os mashi oson ni tiyaha erem ni u nahi, nombo oso jivi mende sira. Uhu nombo os mbele mbelen Avui Wasilakanjik li handa nga os li lai ofan li suwunda nga tikrinda sira, ♦ karem ormu mbara.

³⁴ Jisas mashi oson or misihi ormu mbara, ♦ Mashi os mi mbawa oso jivi sira. Mir an-gop pasir Avui Wasilakahi krahak sikwak nawa mira. ♦ Urik ma amber mashi oson li misihi mbele las Jisasin li silikurin limu ajera.

Krais lawehi jikisi ria?

(Mt 22:41-46; Lk 20:41-44)

³⁵ Urik Jisas tempel aka orok or lihi mashin or sawehe ormu silira, ♦ Mberem ushiwak ma ol Moseshi mashin sawendari ma ondo karem li mbandu, Krais king Devithi nirambarak nakwa ri?

³⁶ Hako Masikome Avui Wasilakahi Devitin or sauharik mashin karem or kayeri sir,

♦ Avui Wasilaka Wasilaka anhin, karem saweri ri,
 ♦ Mir tapmama anhik lika. Ushinak wutari mihi ondon avak a halashinak mihi siyok sikwa lira. ♦ ♦ *Buk Song 110:1*

³⁷ Ji misi, Devit orhinjik karem mbari ri, ♦ Krais Wasilaka anhi ria. ♦ Karem or mbari sir. Os erem si na nahi, mberem ushiwak Krais nirambara Devithi, karem li mbandu? ♦

Jisas ma ol mashi Moseshin sawendari ma ondo li yanda nombon li auheyekmbaha nor mbari
(Mt 23:1-36; Lk 11:37-54; 20:45-47)

Jisas mashin or ewesawerik, ma musha mashi orhin li misikmbaha limu rupshira.

³⁸ Urik ormu lirin sawera, ♦Ma ol mashi Mose-shin sawendari ma ondon ji auheyeka. Lir kowe hombelakan li falehe ma tirsanda mishik li inak ma li heyeye hi lihin li hauowekmbaha hishinda lir.

³⁹ Lir men malakak li nakwak hishinda lir. Uhu os li lotu unda wolo nga hiyawu wasilakan li uanda wolo nga maifuk li sinak ma li heyekmbaha hishinda lir.

⁴⁰ Uhu nokove ol mumblak wahayanda ondon li haimba handambaha mbele mbele lihin landa lir. Uhu os Avui Wasilakan li sawewa wolo hombelaka mendek li sawenak ma li heyeye li mba, ♦Ma tondo Avui Wasilakahi ma indingo lira. ♦Karem li mbakmba hishinda lir. Erem li unda osik kumak Avui Wasilaka man or heyembakwa wolo lirin avak nomorawu wasilaka menden or hakwa lira. Hako jir nombo os li liyawa lihi oson ji tiyawan ji hala! ♦

*Mumbla las ya sihin Avui Wasilakan si hari
(Lk 21:1-4)*

⁴¹ Urik Jisas tempel akak os yan li ewendari mishik ormu lira. Uhu or heyerik ma li raha yan Avui Wasilakanjik bokis orok limu ewera. Uhu ma ol ya mushak nandari ya musha mendek oweri lira.

⁴² Hako mumbla kava las si taha ya frijip nom osmu ewera.

⁴³ Urik Jisas oson or heyeye ma ol orin tiyandari ondon ormu sawera, ♦Omendingak jirin amu sawenduwa, mumbla toso ya wasilaka mendek

hawa sira. Ya op si hawa ma anandi ondo hawan tikriwa sir. Mberem ushiwak?

⁴⁴ Sir mbeek ya lal nga aka sihik wawa ambu lir. Ya kanda op wawa ambehoma, op simu ewewa. Hako ma ol ya mushak ewewa ondo laltonom li ewewa lir. Lal lihi olmu akak wanduwa. ❖

13

Jisas nomorawu wasilaka os kumak talakurin or saweri

(Mt 24:1-2; Lk 21:5-6)

¹ Jisas tempel akan or halakmbaha nor urik orin tiyandari ma lar ormu mbara, ❖Tisa, tempel aka toso jivik nawak amu heyenduwa. Sunja wasilakakop li uhunda sira. ❖

² Karem or mbarik Jisas mu mbara, ❖Mir tempel aka wasilaka toson mimu heyembandu mo? Misi, aka mbele mbele tol ji heyewa tondo kumak avak li jilatarvlarakokwa lir. ❖

Jisas nomorawu lakak talakurin or saweri

(Mt 24:3-14; Lk 21:7-19)

³ Karem or mba lafakaha telemba Oliv orok or lawu lihi tempel akan ormu limara. Urik Pita, Jems, Jon, Andru, lirtonom orhik li taha limu silira,

⁴ ❖Mbele mbele ol mi sawewa ondo mbele wolo mendek li talanak nivai heyeku? Mberem si nanak ni heyeye ni mbaku, mbele mbele ol Jisas mbahanda li ralakwa wolok osmu nanduwa? ❖

⁵ Urik ormu sawera, ♦Jir avak ji auheyehe ji lika. Las avak ma lal li raha jirin li haimba handambanda ngashi.

⁶ Ma musha avak li raha hi anhik karem mbakwa ola, ♦An Kraisa anira. ♦Karem li mbaha ma mushak haimba handambakwa ola.

⁷ Uhu kumak avak ji misinak yanga yangak awun ukwa lir. Unak maintama nga awu hukwa nga mamblakop ji misikwa sir. Hako ji ajewa hala! Mbele mbele ondo masmas talakwa lir. Hako misambi nga lersuwu nga mendek fri nakwa wolo os akrik.

⁸ Kraha las hovok kraha anandi lasik fehe nga anajikwa lira. Unak kuyanga lal avak nenawu si jinak, kuyanga lal erenghambar likwa lir. Mbele mbele ondo li talawa wolo oso os nokove jikisin si wakkwa si kumanhava jinda hom nakwa sir. ♦

⁹ ♦Oro wolok jihinjik ji auheyeka. Avak li kotim ukwa jir. Uhu jirin li laha li lotu unda mishik li owehe li jikwa jir. Mberem ushiwak? Jir angop mashi anhin ji misihi ji tiyanda osa. Hako os malakama lihi misokomek li eweshinak ji si nahi, mashi anhin lirin ji saweka.

¹⁰⁻¹¹ Hako jirin li toloho majistrethi tavak li ewewa wolo wavu jihik ji hisihi ji mba, ♦Ayo, mberem mberemhi mashin avak ni saweku? ♦karem ji hisihi ji ajewa hala. Oro wolok Avui Wasilaka Masikome orhi jirin or jelyashinak mashi anhin sawekwa jir. Hako lersuwu nga misambi nga mendek fri nakwa os akrik. Unak mashi anhin yanga yangak ji laha sawe inak ma amber li mistakokwa sir. Li mistakonakop

lersuwu nga misambi nga mendek nakwa vri.

¹² Kumak avak ma lar mahasanje orhin wu-tarihi tavak or halashinak li mandingormekwa ri. Avoko jikisi orhin erem ukwa ri. Jikisi erem, avoko nijava orhin erem ukwa ri.

¹³ Jir angop anhi mak nahanda osik ma amber avak jirin wapkava hishikwa lir. Hako os mashi anhin ji misihi kwambuk ji sitambananda nahi, kumak avak Avui Wasilaka indik or lakwa jir. ♦

*Nomorawu wasilaka kumak avak talakwa sir
(Mt 24:15-18; Lk 21:20-24)*

¹⁴ Uhu mashi las nga ormu mbara, ♦Kumak avak ji heyenak, mbele mbele kava indingo las os li lotu unda mishi orok si sinak ji heyekwa sir. Oro wolok ma ol provins Judiak linda ondo kolok telembak li tuluhu ika. Ma jir ol mashi kason ritim uwa ma ondo jihinjik ji auheyeka.

¹⁵⁻¹⁶ Ma or aka hikriyok liwa akak or layihi mbele mbele orhin or lawan or halaka! Ma or nowek liwa erem, indik aka orhik or ihi kowe orhin or lawan or halaka!

¹⁷ Kavasumba, nokove ol masam nomok nawa nga ol jikisin mukhawa nga! Mberem livai tulu iku?

¹⁸ Uwosik Avui Wasilakan ji sawenak nomorawu os si talanak ji tulu ikwa wolo ma rakanda wolok si nawan si halaka.

¹⁹ Nomorawu os talakwa oso wasilaka mendek nakwa sir. Misambi toso nari wolok sishi rara ter wolo nga mbeek oso himi kas talari ambu sir,

13:10-11: Lk 12:11-12 **13:12:** Mt 10:21 **13:13:** Mt 10:22;
Jn 15:21 **13:14:** Da 9:27; 11:31; 12:11 **13:15-16:** Lk 17:31
13:17: Lk 23:29

wahau. Ihi kumak erem, mbeek oso himi kas indik talakwa ambu sir.

²⁰ Os Wasilaka nomorawu oson or halashinak nambe mendek er si na nahi, ma amber harakokwa lir. Hako ma ol orhinjik or kama-handanjik or hishihi or mbanak nindik mendek nakwa sir.

²¹ Oro wolok os li sawehe li mba, ♦ Ji heyeka, Kraiss tor torok lindu. Hako ji heyeka, katai karok lindu! ♦ Os erem li sawewa mashi lihin ji misiwa hala!

²² Mberem ushiwak? Oro wolok ma mushak li raha karem mbafirimbakwa ola, ♦ An Kraiss anira, ♦ lal karem mbakwa lira. Uhu lal nga avak karem mbakwa lira, ♦ An profet lar anira. ♦ Karem li mbaha ma undahi ambu ondon li uhu man haimba handambakwa ola. Uhu Avui Wasilakahi krahak sinda ma ondo er nga li laha ikwak hishikwa lir. Hako mberem li laha indahi ambu.

²³ Karem uwosik ji auheyeka! Mashi angop a sawewak ji misiwa sir, mbele mbele amber ol talakwa ondon. ♦

Ma Jikisi Avui Wasilakahi oto indik or takwa wolo

(Mt 24:29-31; Lk 21:25-28)

²⁴ Uhu mashi las nga ormu mbara, ♦ Nomorawu oso am mendek si nanak ta avak or tormblehe nirtle sirinda hom nakwa ri. Unak niyaka avak ukwa ambu sir.

²⁵ Unak tashingra avak misambik ngongo rakakwa lir. Unak lersuwu avak nenawu jinda hom lishirikwa sir.

²⁶ Uhu oro wolok ma amber li heyenak, Ma Jikisi Avui Wasilakahi avak or taha kwambu orhi nga ukruharanda orhi nga lersuwu yok rakakwa ri.

²⁷ Uhu ensel orhi ondon or mbashinak misamsumbu lersuwusumbu yok yok li ihi orhi ma ol or kamahanda ondon lahara tirsakwa lira. ♦

Sauheima mi fik oso maintontlo sihi karem nanda sir

(Mt 24:32-35; Lk 21:29-33)

²⁸ Uhu mashi las nga ormu mbara, ♦ Mi fik oson angop ji heyenda osa. Am si shorngo hanyiwak ji heyeye karem mbanda jir, ta am or jikwa wolok osmu nanduwa.

²⁹ Unda hom mbele mbele nomorawu ondo li talanak ji heyeye karem ji hishika, Ma Jikisi Avui Wasilakahi oto indiyok or rakwa wolo osmu pasir nanduwa.

³⁰ Omendingak jirin amu sawenduwa, ma ol ter liwa lihi lal li ha namber mbele mbele ondo ralakwa lir.

³¹ Misambi nga lersuwu nga mendek nakwa vri. Hako mashi anhi kaso mbeek mendek nakwa ambu sir. ♦

Mbele mbele ondo li ralakwa wolo ma misambik fehe lar mbeek heyenda ambu ri

(Mt 24:36-44)

³² ♦ Ma lar mbeek mbele mbele ondo os li ralakwa wolon heyenda ambu ri. Mbele wolo mendek ondo talakundal mbe? Ensel yanga jivik fehenda ondo mbeek heyenda ambu lir. Jikisi

Avui Wasilakahi nga mbeek oson or heyenda ambu ri. Avui Wasilaka nom tolonda sir.

³³ Ji auheye ji lika! Jir mbele mbele ondo ralakwa wolon ji heyenda ambu sir. ❖

³⁴ Uhu sauheima las nga ormu mbara, ❖ Aka mashama lar aka orhin or halaha yanga lasik or ikuna wolo ornjik lerawun landa ma ondon or saweshinak mbele mbele orhin washilikwa lira. Uhu lir namtarmba namtarmbak lerawun or humasishinak lakwa lir. Uhu ma or akayangan washilinda ma orton or mbashinak akayangan armek washilikwa ri.

³⁵ Uhunda hom jir erema. Yawur ji auheyeka! Mberem ushiwak? Jir mbeek os aka mashama orto indiyok or takwa wolon heyewa ambu jir. Hominak takundar mo, nirkundik takundar mo, nirsumbuk takundar? Wa jir mbeek oson heyewa ambu jir.

³⁶ Las avak kolok lewas or ta heyenak jir ji wa suknyanda ngashi.

³⁷ Uwosik ji auheyehe ji lika. Mashi tos ter jirin a sawewa mashi toso avak ma amber erem a sawekwa sir. ❖

14

Judama lida lihi Jisasin li mandingormekurik li mbari

(Mt 26:1-5; Lk 22:1-2; Jn 11:45-53)

¹⁻² Bikpris ondo nga ma ol mashi Moseshin sawendari ma ondo nga Jisasin li jimandin-gomekuri nombon li hishihi limu mbara, ❖ Wa mberem nivai uku? Humnyanak hiyawu Pasova

nga hiyawu Bret Yis Ngashi Ambu oson ni unda wolok nakwa sir. Os oro wolok orin ni jimandin-gorme nahi, ma li heyehe awun li unda ngashi, ♦ karem li mbaha limu halara.

Nokove las wel uku arme kuvasahandarin Jisashi masijik si ngorori
(Mt 26:6-13; Jn 12:1-8)

³ Jisas kuyanga Betanik or ihi Saimon or mas okmbale lepra tolondari ma otohi akak ormu lira. Orok or lihi akwan li arik nokove las uku arme kuvasahandari ya lakak li lahandari oson botolik si toloho osmu laharara. Uhu uku oson si hervaha Jisashi masijik simu ngorora.

⁴ Urik ma ol orok liri ondo li heyehe lihi lal wawu lihi kavak si narik lihi ambek limu mbara, ♦ Ayo, mberem ushiwak uku arme kuvasahanda oson si ngorosambundua?

⁵ Osokop am si halashiwak ni lai ewewak ma ya mushak li frungawushiwak ya oson ni laha erndakava ondon ni hawa os te! ♦ karem limu sirin ngriambara.

⁶ Urik Jisas ormu mbara, ♦ Sirin ji ngriawa ji hala! Os anin erem si uwa oso jivi sira.

⁷ Erndakava ondo ermba ermbak jir nga likwa lir. Os mbele lal lirin ji hakmbaha ji hishi nahi, kumak jivai haka. Hako an mbeek ermba ermbak jir nga na likwa ambu nir.

⁸ Nokove toso mbele mbele am si ukwak si hishihi si uwa sir. Os si uwa oso kumak an hakundan si hundujewa sir.

⁹ Omendingak jirin amu sawenduwa, kumak yanga yangak mashi jivi anhin li laha sawehe os

si unda nga li sawenak ma amber li misihi sirin hishikwa lir. ♦

Judas Jisasin bikpris ondohi tavak or hakurik or li hishiri

(Mt 26:14-16; Lk 22:3-6)

¹⁰ Judas Iskariot Jisasin tiyandari ma 12-pela lihi lar oria. Oro wolok or ihi bikpris ondon or i heyeye Jisasin lihi tavarenjek or hakurik ormu mbara.

¹¹ Urik mashi orhin li misihi li rupshihi ya lal orin li hakurik limu mbara. Ushirik nombo nombo os Jisasin or hakurin ormu li hishira.

Jisas nga ma ol orin tiyandari ondo nga li ari

(Mt 26:17-25; Lk 22:7-14,21-23; Jn 13:21-30)

¹² Judama hiyawu Bret Yis Ngashi Ambun li andari wolok si naha sipsipin li jihi ofa hom li hakmbaha li hundujeri wolok si narik Jisasin tiyandari ma ondo li raha orin limu silira, ♦Wa aka mbeek hiyawu toson ni uhu aku? ♦

¹³ Karem li silirik Jisas mu sawera, ♦Wa, jihi lap kolok taunik fri ika! Fri ihi ma lar avak fri heyekwa ri. Ma orto awu las uku nga or kisha inak orin fri tiya ika.

¹⁴ Fri tiya ihi aka os or layiwa mishi aka orok er nga fri layihi aka mashama orton fri silika karem, ♦Tisa karem or mbawa, an nga ol anin tiyanda ma ondo nga hiyawu Pasovan ni akwa mishi mbeei? ♦

¹⁵ Karem fri silinak aka mashama orto avak fririn or laha li lawuhu os ni akwa mishin or mukushinak fri heyekwa sir. Mbele mbele angop

li hundujerakowa sir. Hako frir akwa nom hundujekwa vri.◆

¹⁶ Ushirik fri ihi fri heyeri mbele mbele ondo os Jisas mbari hom er narakori lir. Ushirik akwa nom frimu hundujera.

¹⁷ Am si homirik Jisas nga ma ol orin tiyandari ma ondo nga aka orok limu ira.

¹⁸ Am li lihi aha Jisas mu mbara, ◆Jir lar avak anin tavarenje wutarihik hakwa ri. Ma oto an nga nakrem shimu anduwa.◆

¹⁹ Karem or mbarik sunguwavu lihi kavak si narik li holoho limu mbara, ◆Wa anin mi mbandu mo?◆

²⁰ Urik ormu mbara, ◆Jir ma 12-pela jihi lar avak anin tavarenje wutarihik hakwa ria. Ma orto an nga nakrem hambiya namtaskop shimu anduwa.

²¹ Omendinga sira, Ma Jikisi Avui Wasilakahi avak hakwa ri. Angop maskop mashi las erem li kayehendari osik avak hakwa ri. Hako ma or orin tavarenje wutarihik hakwa ma orto or holoka. Avak kavak nakwa ri. Mbele lakmbaha nijava orhi orin si war? Si wahanda ambukop jivik nawa sir.◆

Jisas bret nga wain uku nga ol orin tiyandari man or hari

(Mt 26:26-30; Lk 22:15-20; 1 Ko 11:23-25)

²² Os li ari wolok Jisas bret las or laha Avui Wasilakan armek or mbaha ormu sawera. Uhu bretin or toltavaha ol orin tiyandari ma ondon ormu hara. Uhu ormu mbara, ◆Ji laha aka, kaso maome anhi kasira.◆

²³ Ushihi wain uku oson hambiyak or laha indik Avui Wasilakan armek or mbaha lirin or harik limu ara.

²⁴ Urik ormu sawera, ♦Kaso fi anhi kasira. Fi anhi kason na ngoroshinak hulaima nokopman si jelyakmbahan. Fi anhi kaso suma akirin jir nga Avui Wasilaka nga tivikwa sira.

²⁵ Omendingak jirin amu sawenduwa, an mbeek wain ukun indik a akwa ambu nir. Hako ihi nom kumak yanga Avui Wasilakahikop wain uku akirin a akwa nir. ♦

²⁶ Karem or mbaha hukwa las li koroho yanga oson li halaha telemba Oliv orok limu lawura.

Jisas Pitan or saweri, ♦Mir avak anin halakwa mira ♦

(Mt 26:31-35; Lk 22:31-34; Jn 13:36-38)

²⁷ Jisas ma ol orin tiyandari ondon ormu sawera, ♦Mas karem li kayeri sir, ♦Avui Wasilaka avak sipsipin washilinda man or jishinak sipsip orhi amber tuluhu ikwa lira. ♦ Karem li kayeri mashi oso ter osmu omendingak nanduwa. Jir amber avak anin halaha tulu ikwa jir.

²⁸ An avak a hakwa nir. Hako indiyok a usaha masmas yanga Galilik a inak jivai raka. ♦

²⁹ Karem or mbarik Pita mu mbara, ♦Os ma ondo amber mirin li hala nahi, an mbeek mirin a halakwa ambu nir. ♦

³⁰ Urik Jisas mu orin sawera, ♦Omendingak mirin amu sawenduwa, ter nirik aptoko hindi frijip or mba namber, mir avak hindi nalmingrip anin mi heyenda ambu, karem mbakwa mira. ♦

³¹ Karem or mbarik Pita kwambu mendek ormu mbara, ♦Wahau te. An mbeek erem a mbakwa ambu nir. An mir nga er shi hakwa shir te! ♦Urik Jisasin tiyandari ma amber mashi os Pita mbari hom olmu mbara.

Jisas yanga Getsemanik Avui orhin sawekurik or iri

(Mt 26:36-46; Lk 22:39-46)

³² Jisas nga orin tiyandari ondo nga yanga Getsemanik limu lawura. Uhu lirin ormu mbara, ♦Jir torok ji linak a lawuhu Avui anhin a saweka. ♦

³³ Karem or mbaha Jems, Pita, Jon ondo nom or laha limu ira. Li ihi sunguwavu orhi nga or hishiri kava mendek simu nara.

³⁴ Uhu ma ondon ormu mbara, ♦Sunguwavu anhi kavak si nawak am a hakwa mendek amu hishinduwa! Jir avak torok ji lihi an nga nakrem ni lika. ♦

³⁵ Karem or mbashihi kandakar nga or ihi misambik or taka waha Avui orhin ormu sawera. Unak nomorawu os orhik talakuri orin si wasisokmbahan.

³⁶ Uhu karem ormu mbara, ♦Avuya, os nombo kas na nahi, nomorawu anhik talakwa oson halanak anin si wasisoka. Hako os an mbawa hom uwa hala. Os mi hishiwa hom uka. ♦

³⁷ Karem or mbashihi indik or ihi ma nalm-ingrip ondon ormu i heyera. Or i heyeri olmu suknyara. Urik Pitan ormu silira, ♦Saimon, mimu suknyandu? Mir an nga kandakar shi likwa ambu om?

³⁸ Mir avak lihi Avuin saweka. Las avak jeikayenda mihik si talanak mi tukuyinda ngashi. Wavu yoko jihi jip ukwak hishinda sir. Hako maome mbeek kwambu nga nanda ambu sir. ❖

³⁹ Karem or mbaha indiyok or ihi Avuin ormu sawera, os mas or saweri hom.

⁴⁰ Ushihi indiyok ma nalmingrip ondon heyekurik ormu rara. Or ta heyerik olmu suknya ambasira. Misokome lihi tumtamuri sir. Lir men suknyakurik hishiri lir. Uri osik mberem li maimbakuri ambu. Urik indiyok or ihi Avui orhin ormu sawera.

⁴¹ Or saweshihi indiyok ormu rara. Or i rari oso hindi nalmingrip nari lir. Uhu normu mbara, ❖ Jir armek er jimu waha suknyanduwa? Ambehoma, os talakmbaha a mbahanda oso osmu talanduwa. Ma Jikisi Avui Wasilakahin avak li laha ma kavahi tavak li hakwa ri.

⁴² Ji usaha ni ika. Ma or anin tavarenje wutarihik hakwa oto ormu tanduwa. ❖

*Judas Jisasin tavarenje wutarihik or hari
(Mt 26:47-56; Lk 22:47-53; Jn 18:3-12)*

⁴³ Jisas mashin or saweri halanganga kolok Judas mu rara. Judas ma 12-pela ol Jisasin tiyandari ma lihi lar oria. Or tarik ma mushak bainat nga kombe nga li kishaha olmu er nga tara. Bikpris nga mashi Moseshin sawendari ma nga Judama lida lihi nga li mbashirik limu tara.

⁴⁴ Judas mas lirin or sawehe karem mbari ora, ❖ Ma or a i heyehe na makshitakshinak ji heyewa oto Jisas oria. Unak orin ji i toloho er ji laha ika. ❖

⁴⁵ Karem or mbahandari osik nombok Jisasik or ihi ormu mbara, ♦Tisa!♦ Karem or mbaha ormu makshitakshira.

⁴⁶ Erem or urik li heyeye Jisasin limu tolora.

⁴⁷ Urik ma lar or lir nga pasir siri oto oson or heyeye bainat orhin or longoho ma or hetprisnjik lerawun landari ma mambla orhin or shinjesera.

⁴⁸ Urik Jisas mu mbara, ♦Jir bainat nga korme nga ji laha anin tolokmbaha jimu randuwa? Wa, an awun unda ma lar on? Mo hirnyanda lar on?

⁴⁹ Ermba ermbak tempel aka orok mashi Avui Wasilakahin a sawenda nir. Oro wolok anin ji tolondari mberem ji mbar? Ambehoma. Mashi Avui Wasilakahi mas li kayeri ter osmu omendingak nanduwa. ♦

⁵⁰ Karem or mbarik ol orin tiyandari ma ondo amber orin li halaha er limu tulu ira.

⁵¹ Urik jikanda lar mu Jisasin tiya ira. Jikanda oto waskowarmba las faleri ri. Or tarik ma ondo orin li tolokmbaha limu ura.

⁵² Hako waskowarmba nom li toltloshirik serembomban or kishaha ormu tulu ira.

Jisasin li laha Judama lida lihi ondok orin limu laha ira

(Mt 26:57-68; Lk 22:54-55,63-71; Jn 18:13-14,18-24)

⁵³ Urik Jisasin hetprishi akak limu laha ira, os bikpris nga mashi Moseshin sawendari ma nga Judama lida lihi nga li tirsaha li liri mishi orok.

⁵⁴ Urik Pita lirin lundiya iri ri. Hako kandakar nga homehik or raha hetprishi akanivik or raka

lihi ormu hiwalora. Or hiwalorik ma ol hetprisin washilindari ma ondo er nga limu lira.

⁵⁵ Urik bikpris nga Judama lida lihi nga nombo os Jisasin li mandingormekurin limu lasara. Os mbele las or uhunda kavak si nanak li heye nahi, orin livai jimandingorme, karem limu mbara. Hako mbeek mbele kava las or urin li heyeri ambu.

⁵⁶ Urik ma musha mendek li raha Jisasin limu haimba handambara. Hako mashi os li mbari mbeek nakrem nari ambu sir, wahau, apsham apsham nari sir.

⁵⁷ Urik ma lal li sihi karem olmu haimba handambara,

⁵⁸ ♦ Jisas oto karem or mbarik ni misiri sir, ♦ Tempel aka os ma uhunda oson avak a tarvlakwa sir. Oson a tarvlashihi niri frijip fri ishinak anandi las a ukwa sir. Tempel aka akri os a ukwa oso mbeek ma tavak a ukwa ambu sir. ♦ Karem or mbarik angop ni misiri sir, ♦ karem limu mbafirimbara.

⁵⁹ Hako mashi oso er nga nakremkop li mbari ambu sir, apshamba apshambak li mbari sir.

⁶⁰ Urik hetpris oto malakama ondohi nindik or sihi Jisasin ormu silira, ♦ Mir mashi las mbakwa ambu om? Mashi kason mirin li mbawan am mimu misindu? ♦

⁶¹ Karem or silirik Jisas mbeek mashi las mbari ambu ri.

Urik hetpris oto indiyok ormu silira, ♦ Mir Avui Wasilaka hulaima nokopman jvinakmbaha nor kamahanda ma om? Mir jikisi orhi om? ♦

⁶² Urik ormu mbara, ♦He antonom a. Kumak ji heyenak Ma Jikisi Avui Wasilakahi oto Avui Wasilakahi tapmama yok or lihi kwambu orhi nga lersuwu yok or rakanak ji heyekwa ri. ♦

⁶³ Karem or mbarik hetpris oto or lishnyafaha sunguwavu orhi kavak si narik kowe orhin ormu tolfrehera. Uhu normu mbara, ♦Ambehoma, mbeek ma lar ni mbanak ta mashi las sawekwa ambu ri.

⁶⁴ Angop ji misiwa sir. Toto Avui Wasilakan okolembawa ri. Hako mberem ji hishindu? Mberem ni orin uku? ♦ Urik ma amber limu mbara, ♦Avui Wasilakan or okolewa osik halanak or haka. ♦

⁶⁵ Urik ma lal orin limu suntlayashira. Uhu koutakrik misokome orhin li tivi arangoho tava kombek orin limu jira. Uhu limu silira, ♦Mir kolok mbanak ni misi, lawe mirin jindu? ♦ Urik tempel akan washilindari ma ondo er nga orin li jimblalanaha orin limu laha ira.

*Pita Jisasin or heyendari ambu, karem or mbari
(Mt 26:69-75; Lk 22:56-62; Jn 18:15-18,25-27)*

⁶⁶⁻⁶⁷ Pita hetprishi aka nivik ormu hiwaloho lira. Urik nokove las, hetprishi akak lerawun landari, si taha Pitan akanivi orok si heyeye simu mbara, ♦Mir Jisas Nasaretik fehenda oto nga yanda ma mira. ♦

⁶⁸ Karem si mbarik ormu mbara, ♦Mashi os nyi mbawa amu hishandu. ♦ Karem or mbaha hikrik or tala irik aptoko maifuk ormu mbara.

69 Urik nokove oso Pitan indiyok si heyehe ma ol er nga pasir siri ondon simu sawera, ♦Ma tor torok siwa toto Jisas nga liyanda ma lar oria. ♦

70 Karem si sawerik indik ormu mbara, ♦Wa-hau, an nga nembes te! ♦

Urik ma ol orok siri ondo limu mbara, ♦Mir Galilik fehenda ma lar mira. Mir lihi lar mira. Ome sira. ♦

71 Karem li mbarik mainkwambuk ormu mbara, ♦Omendingak amu sawenduwa, ma or ji mbawa oton a heyenda ambu nir. Os omek a mbana ambu nahi, halanak Avui Wasilaka anin kavak or uka! ♦

72 Karem or mbarik aptoko indik ormu mbara. Urik mashi os Jisas mbari mashi oson Pita indik ormu hishira. ♦Aptoko hindi frijip or mba number, mir hindi nalmingrip karem mbakwa mir, An Jisas oton na heyenda ambu nir. Karem mbakwa mir. ♦ Karem or mbari mashi oson indik or hishihi kavakavan ormu tlara.

15

*Jisinin malakama Pailatik li laha iri
(Mt 27:1-2,11-14; Lk 23:1-5; Jn 18:28-38)*

1 Urik nirsumbu mendek bikpris nga Judama lida lihi nga mashi Moseshin sawendari ma nga amber ol maifuk sindari ma ondo li tirsaha Jisinin li jimandingormekuri mashin limu mbara. Uhu Jisinin malakama Romik fehenda otohik li laha ikmbaha limu mbaolsolora. Karem ushihi kuvu las li laha Jisashi tavan li ishihi Pailatik limu laha ira.

² Urik Pailat Jiasin ormu silira, ♦ Mir King Judamaha om? ♦ Urik ormu mbara, ♦ Os mi mbawa homa. ♦

³ Urik bikpris ondo mashi kava musha mendek Jiasin limu mbahanjira.

⁴ Urik Pailat Jiasin indiyok ormu silira, ♦ Mashi kas nga mbakwa ambu om? Mir mashi kason li mbawa am mimu misindu? ♦

⁵ Karem or silirik Jias mbeek mashi las nga mbari ambu ri. Urik Pailat wavu orhi mushak ormu hishira.

*Pailat Jiasin miandok li tirikmbaha or mbari
(Mt 27:15-26; Lk 23:13-25; Jn 18:39–19:16)*

⁶ Asama asama Judama ondo hiyawu wasilakan li undari wolo Pailat ma ol krawuk sindari lar or halashirik indari ria. Judama lhinjik ma or li rupshindari oton li mbashirik or halashirik indari ora.

⁷ Oro wolok ma lal gavman lerawun li lari mashin li mbaha li anajihi ma lar li mandingormerik ma lal krawuk li eweri lir. Ma namtar lihi hi orhi Barabas.

⁸ Urik hulaima nokopma li talaha Pailatin limu silira, ♦ Ma lar avak mi halashinak or ika, os asama asama ermbak mi unda hom. ♦

⁹⁻¹⁰ Pailat angop or heyeri sir, bikpris ondo Jiasin li wapkava hishiri osik orhi tavak orin limu laharara. Karem uri osik ormu silira, ♦ Wa, mberem ji hishindu, king Judamahin na halashinak or ikmbaha jimu hishindu mo lawen a halashinak or iku? ♦

11 Hako bikpris ondo li mbashirik ma ondo li usha limu mbara, ❖Wahau, Jisasin halawa hala! Barabasin halashinak or ika!❖

12 Urik indik ormu silira, ❖Wa mberem avai uku, king Judamahi karem ji mbahanda toton?❖

13 Karem or silirik ma amber wasilakak li ushaha limu mbara, ❖Oton miandok tirika!❖

14 Urik indik ormu silira, ❖Mberem ushiwak? Mbele mende os or uwak kavak nawak ji heyew? ❖ Hako warje mende nga li ushaha limu mbara, ❖Oton miandok tirinak or haka!❖

15 Karem li mbarik Pailat or ajehe lirin or hokovikmbaha Barabasin or halashirik ormu ira. Ushihi awun undari ma orhi ondon or mbashirik Jisasin li wakoro ho miandok li tirikmbaha limu ira.

*Awun undari ma Jisasin li okoleri
(Mt 27:27-31; Jn 19:2-3)*

16 Uhu awun undari ma ondo Jisasin li laha gavmanhi aka orok limu laha ira. Uhu li mbashirik ma ol lir nga nakrem awun undari ma ondo amber orok li usharik limu talandirsara.

17 Uhu kounalo^{15:17} las Jisasik li falehe kuvu lame ngashi las li laha malakama falendari hat hom li yantlehe masiji orhik limu haufalera.

18 Uhu kavakavan li okolehe limu mbara, ❖Mir king Judamahi mira.❖

19 Karem li mbaha kombe las li laha masiji orhin li jihi orin limu suntlayashira. Uhu kumbambongo lihin li huvuhu hi orhin wasilaka

15:11: Ap 3:13-14 15:17 15:17: Kounalo ondo malakama nom falendari lir.

mendek limu hauowera, os malakamahi hin li hauowendari hom.

²⁰ Karem li okolehe kounalo oson li tlooshihi kowe orhin limu indiyok faleshira. Ushihi orin li laha miandok li tirikmbaha limu laha ira.

Jisasin miandok li tiriri

(Mt 27:32-44; Lk 23:26-43; Jn 19:17-27)

²¹ Li irik ma lar mu nombok tara. Ma oto hi orhi Saimon. Yanga Sairinik fehenda ria, Aleksander fre Rufus avoko frihi ria. Jerusalemik or ikmbaha ormu tara. Urik awun undari ma ondo orin li heyeheli toloho orin li mbashirk miando Jisashi oson ormu kisha ira.

²² Karem urik Jisasin li laha yanga Golgotak limu lalawura. Hi Golgota oso maintontlo sihi, ♦Telemba masuk hava hom nanda, ♦karem li ushanda sir.

²³ Urik wain uku kas marasin nga li tirsaha Jisasin limu hara. Hako or mbeek oson ari ambu ri.

²⁴ Urik orin miandok li tirishihi kowe orhin satuk li lakmbaha limu ermbera.

²⁵ Ta am or tasarik Jisasin miandok limu tirira.

²⁶ Ushihi maintontlo os orin li jimandin-gormerin jekamba lasik li kayehe masuknuku orhik li eweri sir. Mashi oso karem li kayeri sir, ♦King Judamahi toria. ♦

²⁷⁻²⁸ Jisas wari mishi orok ma kava frijip er nga wari vri. Lar tap mama yok lar tava ashi yok li tirishirik wari vria.

²⁹ Urik ma li raha heyeheli okolehe masijikop li senjelenjehe li hukwakol toloho limu mbara,

◆ Mir tempel akan mi tarvlashihi niri frijip fri ishinak indik undahik mbari om te.

³⁰ Unda osik ter mir mihinjik jelyaha miando oson halaha rakanak ni heyeka. ◆

³¹ Urik bikpris ondo nga masi Moseshin sawendari ma ondo nga orin li okolehe lihi ambek limu mbara, ◆ Ma toto ma anandin jelyandari ri. Hako orhinjik wahau.

³² Os nir Israelik fehenda King nihik or naha Avui Wasilaka orin or kamashihindanak hulaima nokopman or jivina, karem or mbahanda nahi, or avak miando toson or halaha or takanak ni heyeka. Os erem si na nahi, masi orhin ni misihi nivai tiyaka. ◆ Urik ma op Jisas nga miandok li eweri ovro er nga Jisasin okoleri vri.

Jisas or hari

(Mt 27:45-56; Lk 23:44-49; Jn 19:28-30)

³³ Urik ta komek or sirik simu tangna arangora. Er si krinya ihi homi avi si mbakuri wolok indik simu harara.

³⁴ Homi avi si mbakuri wolok Jisas wasilakak or ushaha ormu mbara, ◆ Eloi, Eloi lama sabaktani. ◆ Mashi oso maintontlo sihi karem, ◆ Avui, Avui, mberem ushiwak anin mi halandua? ◆

³⁵ Karem or mbarik ma ol pasir siri ondo olmu mbara, ◆ Misi, or Elaijan ushandu. ◆

³⁶ Uhu ma lar or shirinya ihi mbele las warsuvu hom nandin or laha wain ukuk or halfaleshihi kombek or ishihi Jisasin or hanak or uksem akmbaha ormu ura. Uhu ma oto mu mbara,

◆Hala ni siheyeshihin, las avak Elaija or taha miando orok orin or laha hakaowenda ngashi.◆

³⁷ Urik Jisas wasilakak or tashihi ormu hara.

³⁸ Jisas or harik kouwarmba tempel aka akomek li fengfakashirik wahandari oso nindi nindi hom er simu frehe laraka tarmbara.

³⁹ Urik ma or maifuk sihi mbarik awun li undari ma oto pasir or sihi Jisas harin ormu heyera. Uhu ormu mbara, ◆Omendinga sira. Ma oto Jikisi indingo Avui Wasilakahi ria.◆

⁴⁰ Nokove lal olmu homek simandara. Las Maria yanga Makdalak fehenda sir. Las Maria, Jems kanda fre Josep nijava frihi sir. Las Salome. Karem nandari lir.

⁴¹ Jisas yanga Galilik or liri wolok orin li jelyaha tiyandari lir. Urik nokove anandi lal nga orok siri lir. Lir er nga Jisas yanga Jerusalemik or iri wolo orin tiyandari lira.

*Jisashi maninimban sunja akak li eweri
(Mt 27:57-61; Lk 23:50-55; Jn 19:38-42)*

⁴²⁻⁴³ Am si homihi Sabatik si nakuri wolok si narik ma lar Pailatik or taha Jisashi maninimban or lakmbaha normu mbara. Ma oto hi orhi Josep oria. Yanga Arimateak fehenda ria. Or lida lihi ma jivi lar oria. Or erem Wasilaka os or taha malakamak or naha nor likurin nikishindari ma ria. Undari osik Pailatik or ihi Jisashi maninimban or mbashinak or laha ikmbaha normu mbara.

⁴⁴ Karem or mbarik Pailat ormu wavu mushak hishira. ◆Am hawa or mo?◆ Karem or mbaha ma or maifuk sihi mbarik awun li undari ma oton

ormu silira, ♦ Jisas am haw or? ♦ Karem or silirik ormu mbara, ♦ Angop hawa ri. ♦

⁴⁵ Karem or mbarik Pailat mu mbara, ♦ Wan te, layi laha ika. ♦

⁴⁶ Urik Josep waskowarmba las or frungawuhu maninimba Jisashin or lafakaha kowe orok or hevehe ormu laha ira, sunja akak or ewejehen. Or laha ihi maninimba orhin sunja aka orok ormu owera. Sunja aka oso telembak li tlon dari sira. Ushihi sunja laka las or temberik osmu i wan arangora.

⁴⁷ Urik Maria Makdalak fehenda nga Maria Josephi nijava nga Jisasin or eweri mishin armek frimu siheyera.

16

Jisas indik or usahari

(Mt 28:1-8; Lk 24:1-2; Jn 20:1-10)

¹ Sabat wolo am mendek si narik Maria Makdalak fehenda nga Maria Jemshi nijava oso nga Salome nga mbele mbele arme kuvasahandari ondon limu frungawura. Ondon li laha ihi Jisashi maninimban li ngoroho li tajehe limu ira.

² Karem uhu am si hararik Sande nirsumbuk Jisashi mawak limu ira.

³ Li ihi nombok limu mbara, ♦ Sunja laka oson mberem nivai tembeku? Lawe avak nirin jelyaha sunja oson tembeku? ♦ Karem li mbaha limu ira.

⁴ Li i pasir li sihi li heyeri sunja wasilaka laka os wan li arangori oso mbeek orok wari ambu sir. Sunja oso angop li tembe haieweri sir.

⁵ Uhu li ihi sunja akak li layihi li heyeri jikanda ermbasi lar kouavishan or falehe tapmama yok ormu lira. Orin li heyehhe limu lishnyafara.

⁶ Urik ormu mbara, ♦ Ji ajewa hala! Jir Jisas Nasaretik fehenda or miandok li tiriri oton ji heyekmbaha rawa jir. Hako mbeek torok wawa ambu ri, wahau. Wa tos li ewenda mishi toson ji heyeka! Angop usaha iwa ri.

⁷ Hako ji ihi ma ol orin tiyandari ondo nga Pita nga karem ji sawe ♦ Jisas angop masmas yanga Galilik iwa ri. Avak Galilik ji ihi heyekwa ri, os mas jirin or saweri hom. ♦ ♦

⁸ Karem or mbarik li ajehe li lishnyafaha mawan li halaha limu tulu ira. Li tulu ihi mbeek ma lal nga mashin mbari ambu lir. Mberem ushirik? Lir ajeri ola. 16:8

*Maria Makdalak fehenda Jisasin si heyeri
(Mt 28:9-10; Lk 20:11-18)*

⁹ Sande nirsumbu mendek Jisas ormu usahara. Uhu masmas Maria Makdalak fehendak talari ri. Maria mas wolo wasimalengamba 7-pela tolondari sira. Hako Jisas wasimalengamba ol sirin tolondari ondon or mbarik tulu iri lir.

¹⁰ Maria Jisasin si heyeshihi si ihi ma ol orin tiyandari ma ondon heyekmbaha simu ira. Si i heyeri li tlaholoho liri lir.

¹¹ Urik simu sawera, ♦ Jisas angop usahawa ri. ♦ Hako lir mbeek mashi sihin li misihi, ome sira, karem mbari ambu lir.

16:7: Mt 26:32; Mk 14:28 **16:8** **16:8:** Saveman musha karem hishinda lir, 16:9-20 kuma li kayeri sir.

Jisasin tiyandari ma frijip Jisasin nombok fri heyeri

(Lk 24:13-35)

¹² Urik Jisasin tiyandari ma frijip Jerusalemin fri halaha frimu ira. Nombok fri irik Jisas fririk ormu rara. Maome orhi apsham apsham er nari sir.

¹³ Fri heyendirnaha indiyok fri ihi ma ol orin tiyandari ondon frimu sawera, ♦ Jisas angop us-ahawa ri. ♦ Hako lir mbeek mashi frihin li misihi, ome sira, karem mbari ambu lir.

Jisas ol orin tiyandari ma ondon lerawun li lakurin or saweri

(Mt 28:16-20; Lk 24:36-49; Jn 20:19-23)

¹⁴ Ma 11-pela ondo aka lasik li lihi li arik kolok Jisas mu talara. Or talaha lirin ormu mbara, ♦ Jir mberem ushiwak os indiyok a usahawa mashi oson li sawewan ji misiwa ambu? Wavu jihi fenjeshiwak anin ji hishiowenda osmu mendek nandu? ♦

¹⁵ Uhu lirin ormu sawera, ♦ Avak yanga yangak ji ihi mashi jivi anhi toson ji sawenak ma amber li misika.

¹⁶ Unak ma ol anin hishiewehe hi anhik fak li layiwa ma ondo avak Avui Wasilaka indiyok or lakwa lira. Hako ma ol anin hishindiyawa ambu ondo kumak yanga orhik layikwa ambu lir, avak krestakwa lir.

¹⁷ Ma ol anin hishiewewa ondo mashi anhin li sawewa wolo avak Avui Wasilaka mbele las

ma undahi ambun lihi tavak or unak ma amber heyekwa lir. Unak hi anhik avak wasi-malengamba ondon li mbanak tulukwa lir. Unak apsham apshamhi mashik mbakwa lir.

¹⁸ Unak os hovo ol man shiwak li handa ondon li tolowa mbeek lirin shinak hakwa ambu lir. Uhu mbele mbele kava ma aha li handa ondon li awa mbeek hakwa ambu lir. Uhu ma ol kavamisiwa ondon tava lihik li tolowa avak jivik nakwa lir. ♦

Avui Wasilaka Jisasin hevenik or lalawuri
(Lk 24:50-53; Ap 1:9-11)

¹⁹ Jisas mashi oson am or sawerakorik Avui Wasilaka mu orin laha kotontlo orhi hevenik ormu lalawura. Or lalawuhu orhi tapmama yok nakrem opmu linduwa.

²⁰ Urik ma ol orin tiyandari ondo yanga yangak li ihi mashi orhin limu saweyara. Urik Wasilaka lir nga lerawun or laha mbele las ma undahi ambu ondon tava lihik or urik mashi os li saweri oson er simu jelyara. Unda kasira. Ambehoma.

Mashi Avui Wasilakahi
The New Testament in the Mende Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Mende long Niugini

Copyright © 2005 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Mende

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

fb64f048-1609-51b3-bdee-648d1b3723fe